

www.npsumava.cz

šumava

ZAJÍMAVOSTI Z PŘÍRODY | ZE ŽIVOTA OBYVATEL | Z HISTORIE

ČTVRTLETNÍK SPRÁVY NÁRODNÍHO PARKU ŠUMAVA ZIMA 2018 | 45 Kč

2018

Rok pralesů

V Národním parku Šumava

Voda ztracená a vrácená
aneb šance pro šumavské mokřady

Vlci opět na Šumavě

Skřítkové a víly šumavských pralesů

V příloze: Sběratelské kartičky a plakát pro malé čtenáře

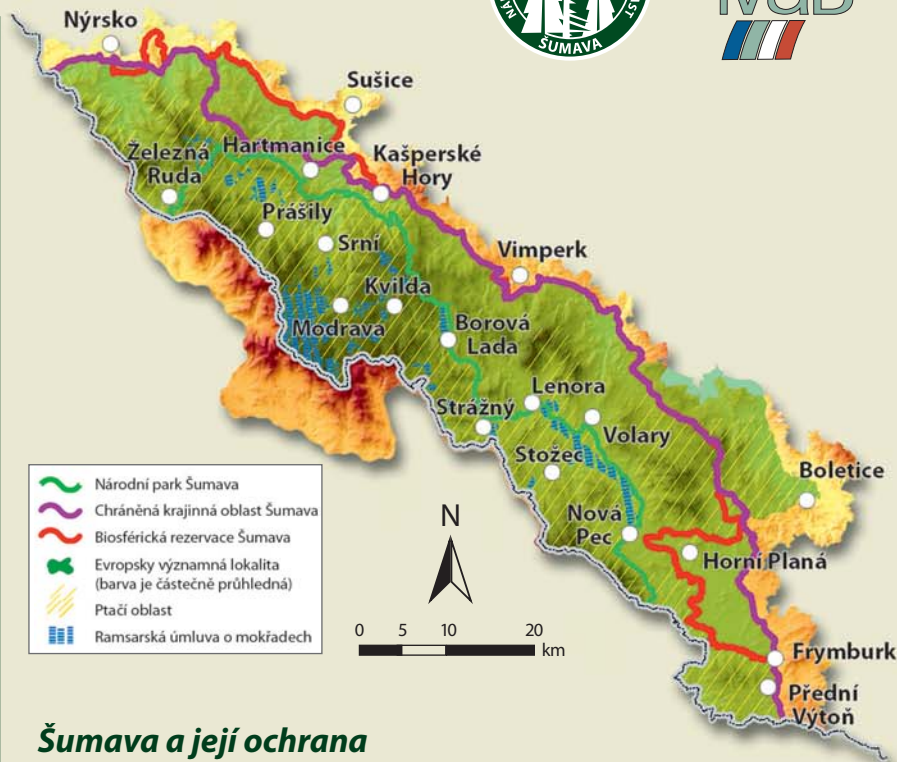
Slovo na úvod

Byl to Rok pralesů...

Je to jenom 160 let od zahájení ochrany Boubínského pralesa. Pro nás, lidi, docela dlouhá doba. Vždyť letos uplynulo 100 let od vzniku Československa. Pro stromy v pralesi ale doba krátká, protože většina vzrostlých stromů v Boubínském pralesi je starší než oněch 160 let. Pamatují Josefa Johna. A nejen jeho. I medvědy a vlky, kteří se tu proháněli. Pamatují i Marii Terezii. A ty nejstarší z nich pamatují dobu, kdy Jiří z Poděbrad dobyl Prahu. Přesto ono téma „Rok pralesů“ bylo pro Šumavu opravdu povedené. Možná, že jste si už přečetli knihu Pralesy Šumavy, možná jste byli s našimi průvodci v divočině, anebo jste prošli alespoň jeden z našich pralesů, ať ten Boubínský, nebo ten u Pramenů Vltavy nebo pod Stifterovým památníkem. Nebo nějaký jiný. S průvodcem, nebo sami po turistické cestě. My se zas posunuli v poznávání šumavských pralesů. Vědci objevili nové zákonitosti jejich fungování, nová místa, kde se ještě zachovaly a další zajímavé druhy, které je obývají. Těším se, že Vám o těchto objevech, budeme moci psát v dalších číslech tohoto časopisu.

A že se z tématu Rok pralesů, stane třeba Desetiletí pralesů, nebo Století...

Pavel Hubený

Šumava a její ochrana

Chráněná krajinná oblast Šumava

Vyhlášena v roce 1963 jako vyvrcholení snah o zvláštní ochranu přírodovědně cenného území.

Národní park Šumava

Centrální část Šumavy byla v roce 1991 přeřazena podle české legislativy do nejvyšší kategorie územní ochrany.

Ramsarská lokalita –Šumavské rašeliniště

Poměrně rozsáhlá část území (6 371 ha), zařazená v roce 1993 do mezinárodního seznamu mokřadů, dokládá celosvětový význam území.

Natura 2000

V rámci celoevropské soustavy chráněných území byla v souvislosti se vstupem ČR do Evropské unie zřízena:

- **Ptačí oblast Šumava** – pro ochranu vybraných ptačích druhů v oblasti (v roce 2004),
  - **Evropsky významná lokalita Šumava** –pro ochranu společenstev a vybraných druhů (v roce 2005).
- Obě lokality se prolínají s územím NP a CHKO a dokládají tak evropský význam tohoto území.

Biosférická rezervace Šumava

Už v roce 1970 byl vyhlášen celosvětový Program Člověk a biosféra (MaB). Jeho cílem je podpořit rozumné a trvale udržitelné využívání přírodních zdrojů a zlepšení vztahů mezi člověkem a přírodou. Oblast Šumavy byla celosvětovou organizací UNESCO vyhlášena biosférickou rezervací v roce 1990.

Vydavatel
Správa Národního parku Šumava, resortní organizace MŽP

Adresa redakce
Správa Národního parku Šumava
1. máje 260, 385 01 Vimperk
tel.: 388 450 218
fax: 388 450 019
e-mail: sumava@npsumava.cz

Redakční rada
Pavel Bečka, Jan Dvořák, Pavel Hubený, František Janout, Jiří Kadoch, Jan Kožel, Zdenka Křenová, Václav Sklenář, Martin Starý, Josef Štemberk, Michal Valenta

Redaktor časopisu
Jiří Kadoch

Fotografie
Na titulní straně: Ráno na Kvildě.
Foto: Dana Zývalová
Na zadní straně: Soví démon, Sofija Trujillo, 16 let. Z výtvarné soutěže - viz uvnitř čísla.
Grafická úprava:
Mgr. Václav Hrabá
Tisk: Tiskárna Černý s. r. o., Černá v Pošumaví

Distribuce
PNS a. s., Mediaprint & Kapa Pressegrasso, spol. s r.o. a další distributoři.

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou, s.p., ředitelstvem odštěpného závodu Jižní Čechy v Českých Budějovicích, jzn.: P-2986/96 ze dne 6. června 1996.

Předplatné
Využívá redakce, časopis vychází čtyřikrát ročně, cena výtisku je 45 Kč, celoroční předplatné 145 Kč.

Registrační číslo: MK ČR E 7518
Uzávěrka čísla: 1. 11. 2018
Datum vydání: 15. 12. 2018

Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí.

04

04 Voda ztracená a vrácená

Na Šumavě startuje rozsáhlý projekt na revitalizaci rašeliníšť a vodního režimu.

08

06 Když se řekne Laka

Jak vypadá nově vznikající les a jak moc odpovídá lesu, který jsme se pokusili vysadit?

08 Vlci opět na Šumavě

Příběh vlčího páru, který dokumentuje život navracející se populace vlků.

10 Kdo chce s ptáky býti, musí s nimi...

Rozhovor s Alešem Vondrkou – ornitologem Správy Národního parku Šumava.

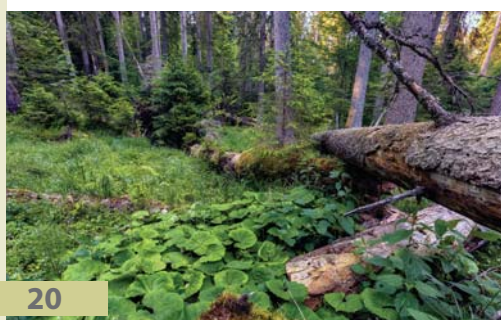
12

12 Za původním lesem do Rakouska

Rotwald je lidskou rukou nedotčený les uprostřed člověkem pozměněné krajiny.

16 Aarniometsä

Finsko, jeho boreální lesy, ochrana a přístup k přírodnímu bohatství země.

20

18 Nefcerka, pohádkový prales západních Tater

Připomenutí vývoje lesa v Koprové dolině po vichřici z roku 2004 a následné kůrovcové gradaci.

20 Nejstarší prales – Žofín

V letošním roce oslavil 180 let od jeho vyhlášení. Jeho krátké srovnání s Boubínem.

22 Asociace strážců

Profesní organizace sdružující profesionální i dobrovolné členy stráže přírody v České republice.

22

24 Dřevařské kolonie v pralesech za Modravou

I v hlubokých pralesovitých hvozdech uprostřed slatin žili lidé.

26 Skřítkové a víly šumavských pralesů

Tradiční výtvarná soutěž odkrývá tajemství mýtických postav a skřítků pralesů.

28 Přes Knížecí Pláně k nádrži Hammerklause

Tip na zimní výlet na běžkách za historií.

30 Jasan na Stodůlkách

Za památným stromem se vydáme do Stodůlek u Knížecích Plání.

32 Fotoatelier Seidel

Fotoatelier Seidel při práci na Šumavě v zimě.

32

34 Aktuality

Voda ztracená a vrácená

aneb šance pro šumavské mokřady

V rámci projektu bude revitalizováno i průmyslově těžené rašeliniště Vlčí Jámy.

V době, kdy stále častěji zažíváme horká léta téměř beze srážek, mnozí začínají hledat příčiny takových významných změn počasí. Jednou a zároveň podstatnou z nich je odvodnění krajiny, které bylo nejintenzivněji prováděno v druhé polovině minulého století. Nikdo tehdy příliš nepřemýšlel o následcích technických úprav, jež vedly ke ztrátě mokřadů a podstatně snížily schopnost krajiny zadržovat vodu. Jak se Správa Národního parku Šumava snaží tuto chybu alespoň částečně napravit, přiblíží následující řádky.

Záchrana vody pro krajinu pokračuje

Obnovu šumavských rašelinišť a horských potoků provádějí zaměstnanci Správy Národního parku Šumava již od roku 1999 za účelem zadržet vodu v krajině, ale samozřejmě také zachránit cenné biotopy tolik charakteristické pro náš největší národní park. Za téměř dvacet let práce směřující k nápravě vodního režimu Šumavy bylo do přírodního stavu vráceno téměř 700 hektarů mokřadních ploch a 5 km v minulosti narovnaných a zahloubených potoků.

Letos schválený projekt LIFE for MIREs s celým názvem „Přeshraniční revitalizace rašelinišť a mokřadů na podporu biodiverzity a vodního režimu na Šumavě a v Bavorském lese“ je dalším velkým krokem ve snažení, které může do budoucna podpořit odolnost místní krajiny vůči klimatickým extrémům. Ty v posledních letech sužují některé oblasti České republiky v takové míře, že zde po celé léto prakticky nezaprší, vysychají studny, hospodáři nejsou schopni zajistit dostatek krmení na zimu a krajina našeho domova

nám před očima chřadne. Ani prognózy do dalších let nejsou příznivé.

Scénář budoucnosti můžeme ještě nasměrovat k lepšímu. To ale půjde pouze za podmínky, že alespoň část krajiny vrátíme vodě a mokřadům tak, aby mohly plnit své nezastupitelné funkce. V současnosti je příliš velká plocha české krajiny intenzivně obhospodařována a krajinné prvky, které udržují ekosystém v dobré kondici, byly dosavadním hospodařením člověka téměř do posledního poškozeny nebo úplně zrušeny.

Krajina bez mokřadů je krajinou bez vody

Krajinu si lze s nadsázkou představit jako organizmus. Jejím tělem je půda a má své orgány v podobě lesů, mokřadů, luk, remízků, apod. Její krevní oběh a rychlý přesun živin zajišťují řeky, bystřiny a potůčky. Dnes ale některé z dílů tohoto složitého soukolí chybí. V případě mokřadů za posledních sto let padlo v České republice za obětí hospodářské činnosti bezmála milion hektarů ploch. Jedná se o roz-

lohu představující asi čtrnáct šumavských národních parků. Délka říčních toků byla v české kotlině zkrácena o více než třetinu. Hydrologický systém krajiny je tak významně narušen a zmíněné „orgány“ nemohou dobře fungovat. Voda, která dříve překážela, dnes na mnoha místech chybí.

Proč jsou tedy mokřady, a v případě Šumavy hlavně rašeliniště, nepostradatelné? Důvodů je hned několik. Především dokáží akumulovat obrovské množství vody, která v krajině setrvává i v obdobích sucha. Svou vodní a vegetační plochou ochlazuje vzduch, přičemž se zároveň voda vypařuje a dostává se do tzv. malého vodního cyklu. V atmosféře se pak sráží a následně se vrací do místní krajiny v podobě deště. V rašeliništích se navíc díky vysoké hladině spodní vody, nízkému obsahu kyslíku a specifické vegetaci organická hmota téměř nerozkládá. Je v ní proto vázáno velké množství uhlíku, který se neuvolňuje v podobě CO₂ a nemůže tak stupňovat globální oteplování. Působení mokřadních společenstev v krajině je tak celkově blahodárné i pro její obyvatele, včetně člověka.

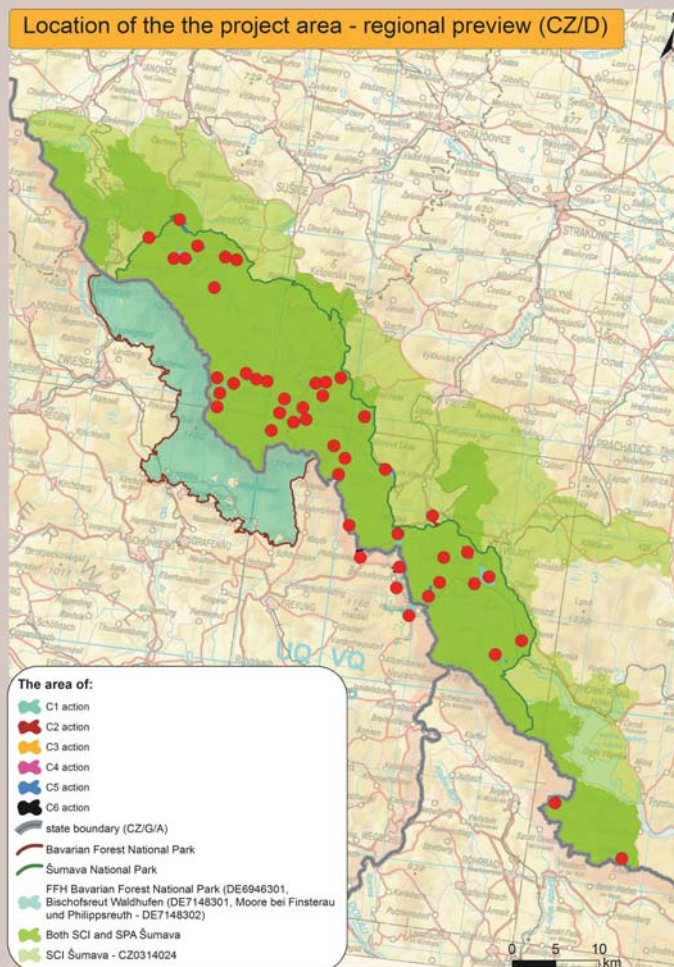

LIFE for MIRES – aneb život pro mokřady

Výše popsané skutečnosti vedly představitele Správy Národního parku Šumava ke snaze zajistit pokračování dosavadních úspěšných revitalizačních opatření na obnovu toků a mokřadů. Za tím účelem spojili síly s dalšími partnery, jimiž jsou Národní park Bavorský les, německá organizace ochrany přírody BUND Naturschutz in Bayern a Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, a vypracovali projekt v rámci evropského dotačního programu LIFE. Po složitém a nakonec úspěšném schvalovacím řízení Evropskou komisí a s podporou Ministerstva životního prostředí ČR je tak možné v letošním roce zahájit práce na obnově dalších 48 lokalit na obou stranách hranice. Na celkové ploše přes 2 000 hektarů budou zablokovány odvodňovací kanály v délce kolem 80 km a téměř 13 km napřímených potoků bude vráceno do své přírodní podoby.

Projekt LIFE for MIRES je naplánován na šest a půl roku. Byl zahájen v srpnu letošního roku a končit bude v prosinci 2024. Jeho součástí ovšem nejsou pouze opatření v terénu a vyhodnocení jejich vlivu na vybrané lokality. Velká část projektu je věnována veřejnosti a šíření znalostí o vodě, vodním režimu, úloze mokřadů v krajině a důležitosti jejich obnovy. Vznikne např. komplexní výukový program pro žáky základních a středních škol, včetně učebních materiálů a výuky přímo v terénu, budou vedeny populárně-naučné exkurze pro veřejnost, v plánu jsou přednášky i otevřené diskuze v regionu a spolupráce s místními obyvateli a samosprávou. V letošním roce jsme také znovu obnovili akce „Lidé pro rašelině“, kde se s námi mohou dobrovolníci přímo zapojit do ochrany mokřadů. Naším skromným přáním je, aby se podařilo poznatky a praxi směřující k uzdravení krajiny rozšířit i k hospodářům mimo chráněná území, kteří mohou svou činností mnohé ovlivnit.

Pokud tedy máte zájem o detailní informace k fungování a historii rašeliníšť a mokřadů na Šumavě, provádění revitalizací, či plánovaných programů pro veřejnost, rádi vás uvidíme na některé z plánovaných akcí, nebo Vám odpovíme na mailové adrese life@npsumava.cz. Záhy by měla vzniknout samostatná webová stránka, která bude o projektu a jeho řešení průběžně informovat.

Ivana Bufková, Lukáš Linhart
 Správa Národního parku Šumava
ivana.bufkova@npsumava.cz

Příklad již revitalizovaného mokřadu na Zhůří pod Hadím vrchem.

Když se řekne Laka

Pohled z paseky přes jezero Laka na Polom a Sklářský vrch.

Co Vás napadne, když se řekne Laka? Bude-li to ledovcové jezero, horské smíšené lesy v jeho okolí, tetřev hlušec nebo kopec Debrník, rozhodně se nepletete. Někomu se možná vybaví stará Ábeleova huť nebo noční koupel Divé Bány. A v posledních letech Vás může napadnout i jedna z největších a nyní často skloňovaných pasek na území Národního parku Šumava. Na sklonku srpna a září letošního roku jsme se sem vypravili, abychom zjistili, kolik malých stromků tady roste, jak vypadá nově vznikající les a jak moc odpovídá lesu, který Správa Národního parku Šumava vysadila.

Po těžbě se sázelo

Prvopočátky paseky se datují do roku 2007, kdy udeřil orkán Kyrill. Protože se nachází v území, kde má Správa Národního parku Šumava povinnost zasahovat proti lýkožroutu smrkovému, zvětšovala se paseka úměrně tomu, jak se zvyšovaly stavy kůrovce a kůrovcové těžby, až dosáhla rozlohy 28 ha. Po vytěžení stromů napadených lýkožroutem Správa začala s výsadbou malých stromků, která proběhla v několika vlnách. Od roku 2009 až do roku 2015 bylo v této oblasti vysázeno 21 900 malých stromků, což vztaheno k ploše představuje hustotu 791 ks/ha. Šlo

o jeřáby (39 %), buky (28 %), smrky (14 %), jedle (10 %), olše (4 %), břízy (2 %), javory kle-ny (2 %) a dokonce i borovice lesní (1 %). V roce 2011 byly zalesňovací práce nejintenzivnější, na pasece přibýlo více než 40 % z téměř 22 000 stromků. V roce 2015 přibýlo už jen posledních 200 olší, tedy zhruba 1 % všech výsadeb. Nyní se paseka nachází v tzv. dílčí ploše D1, ve které se od roku 2017 uměle nezalesňuje.

Monitoring lesa na pasece

Protože jsme se nechtěli spolehnout jen na výpis z lesnické evidence a zajímalo nás,

jak paseka opravdu vypadá a co na ní roste, položili jsme na ni pravidelnou čtvercovou síť s krokem 150 m a na průsečících této sítě jsme na 500 m² velkých kruhových plochách spočetli všechny malé stromky. Zároveň jsme zapsali všechny druhy bylinného patra a spočetli věk vytěžených stromů na pařezech. A zjistili jsme překvapivé věci...

Jaký byl les před Kyrilem

Před kůrovcovými těžbami byl les převážně smrkový, přitom nad pasekou, ve vyšší nadmořské výšce se nacházejí lesy, ve kterých přirozeně převažují buky. Proto může

být poněkud překvapivé, že po Kyrillu vykáčený les pravděpodobně nebyl kulturní smrčinou. Vysoký podíl smrku mají na svědomí častá prameniště a podmáčené plochy, a také inverzní poloha v údolí u jezera, kde se hromadí studený vzduch.

Většina vytěžených stromů, asi 80 %, byla stará od 110 do 150 let (vyklíčení od roku 1860 do roku 1900), zhruba 14 % stromů bylo starších než 150 let a nejstarší strom, který jsme našli, rostl v nejnižší části paseky a bylo mu 205 let (k počtu letokruhů jsme připočetli 10 let na výšku pařezu).

Původ nedávno vytěženého lesa zůstává tajemný, může se jednat jak o les vzniklý po vichřici v roce 1870, tak o les, který vznikl po velkoplošné úmyslné těžbě. Protože se ale šířka letokruhů 10 % pařezů výrazně zvětšila kolem roku 1890, zdá se, že pravděpodobnější je úmyslná těžba.

Co tady roste dnes

Na svahu příkloněném k západu až severozápadu se nachází velké množství pramenišť, potoků a potůčků a právě ony propůjčují místu nečekanou pestrost. Zatímco na pasece jednoznačně převažuje třtina chloupkatá a místy také maliníky, metlička křivolaká nebo borůvky, v blízkosti potoků je bylinné patro velmi pestré a bohaté. Na podmáčených plochách jsme našli odkvetlé prstnatce Fuchsovy, chrastící hloučky plodících omějšů šalounků, rozvolněný porost rákosu a dokonce i dva trsy orobince širokolistého.

Na našich monitoračních plochách, kterých bylo 11 (5 500 m²), jsme spočetli celkem 2 824 kusů zmlazení 10 různých dřevin. Vznikajícímu stromovému patru vévodí smrk ztepilý (58 %), následuje jeřáb ptačí (20 %), vrby (14 %), topol osika (3 %), jedle (2 %), břízy (2 %) a o zbývajícím jedno procento se dělí buk s olší lepkavou, klenem a borovicí lesní. Průměrná zjištěná hustota zmlazení je 5 135 ks/ha, nejméně jsme spočetli 1 500 a nejvíce 10 140 kusů zmlazení na hektar.

Malými stromky si zpestřuje jídelníček zvěř, a to především jeleni. Ti nejčastěji okusují kleny, buky, jeřáby, jedle a osiky. Naopak nejméně jim chutnají smrky a břízy. Jeřáby zvěř vyhledává tak intenzivně, že dokud nepřesáhnou zhruba dva metry výšky, tak téměř nepřirůstají – ve skutečnosti jsou mezi nimi jedinci, kteří se před hladovými jeleny dokáží schovat a přirůstají i v této výškové kategorii, ale v průměru se ztratí mezi okousanou většinou. Až při překročení 2 m výšky začínají jeřáby skokově přirůstat. Maximální délku ročního koncového výhonu – 61 cm, jsme zjistili u jedince vysokého 3,23 m.

Změnili jsme budoucí les?

Změna druhové skladby se nepovedla... A to proto, že nad umělou obnovou zvítězila obnova přirozená. Buky, jedle, olše, břízy, javory kleny a borovice, které v umělé výsadbě představovaly 47 %, ve výsledku v celkové druhové skladbě zmlazení představují pouhých 5 %. Na pasece jednoznačně dominuje smrk ztepilý, který doplňuje jeřáb ptačí (dohromady 78 %), přitom 96 % smrků (2 978 ks/ha celkem X 110 ks/ha výsadba) a 70 % jeřábů (1027 ks/ha celkem X 308 ks/ha výsadba) pochází z přirozeného zmlazení. Hustota veškerého zmlazení je šest a půlkrát vyšší, než hustota výsadeb z let 2009-2015. Bez sázení by byla hustota zmlazení zhruba 4 300 ks/ha a v druhové skladbě by dominoval smrk s jeřábem, které by doplňovaly vrby, osiky a ojedinele také jedle. Situace by se moc nelišila od té současné...

Pokácený a odkorněný kmen zabraňuje odtoku vody a mění skladbu vegetace ve svém nejbližším okolí.

Ve spodní části paseky vzniká březo-jeřábový les. Ale i v něm se v podrostu schovávají tisíce malých smrků.

Na dvou místech jsme našli i orobinec, který je typický spíše pro bahňité okraje rybníků.

Poslední výsadby jedlí proběhly v roce 2012, tzn. před 6 lety. Tato jedlička se s novým místem pobytu stále ještě neshlíla...

Pavla Čížková

Správa Národního parku Šumava
pavla.cizkova@npsumava.cz

Smečka vlků v Návštěvníckém centru Srní. Foto: Oldřich Vojtěch

Vlci opět na Šumavě

Pro ochranáře a lesníky dobrá zpráva, farmáři se však bojí o svá stáda, když do českých luhů a hájů přišli vlci ze sousedních krajů.

Novodobý a zatím stále setrvalý výskyt vlka na Šumavě byl doložen začátkem roku 2015, kdy se na některých místech sledovaných za účelem monitoringu populace rysa ostrovida pomocí fotopastí, podařilo vyfotit dospělého samce vlka obecného. Tento jedinec se pohyboval na rozsáhlém území české i německé části Šumavy.

Vlk zachycen fotopastí na Šumavě v roce 2015. Fotopast NP Šumava

Koncem roku 2016 se občas na sněhu začaly objevovat dvě stopní dráhy jedné menší a druhé větší stopy vlka, které vedly z lesa na cestu, a po nějakém čase zmizely opět v lese. Po nějakém čase se podařilo vyfotit oba vlky na jednom snímku v Národním parku Bavorský les.

Vlčí pár zachycen fotopastí v roce 2016. Fotopast NP Bavorský les

Že se opravdu jedná o vlčí pár, prokázaly genetické rozborů několika vzorků sebraného vlčího trusu, který se občas nalezne i na využívaných cestách. Vzorky trusu z české i německé části Šumavy putovaly do společné laboratoře. Výsledky analýzy byly velmi zajímavé, neboť kromě určení pohlaví bylo možné porovnat je se vzorky ostatních populací v Evropě. Nyní již víme, že menší stopy patří vlčici, která se zde objevila v roce 2016 a pochází z německo-polské nížinné populace. Větší stopy zanechává samec, který pochází z italské alpské populace. Kolegům z Bavorska se koncem léta 2017 podařilo na fotopastech zachytit několik vlčat.

V červenci jsme od kolegů z Národního parku Bavorský les obdrželi informaci o výsledcích pitvy sraženého samce vlka. K nehodě došlo 3. května 2018, na dálnici A7 u sjezdu na Egestorf, 40 kilometrů jižně od Hamburku. Následná analýza DNA potvrdila, že se jedná o další loňské vlčce z česko-bavorské šumavské smečky. Tento jedinec byl 600 kilometrů od domova a pravděpodobně také hledal partnerku a nové vhodné teritorium pro založení vlastní smečky. Bohužel doplatil na nepřekonatelnou bariéru, kterou může být frekventovaná dálnice.

V literatuře se uvádí, že mladí vlci opouštějí smečku ve věku 2-3let, ale jsou známy případy opuštění rodné smečky již ve věku 10 měsíců. Je tedy otázkou, co přimělo loňská mláďata vydat se vlastní cestou.

A jak je to s celkovou situací vlků v České republice? (viz. AOPK ČR)

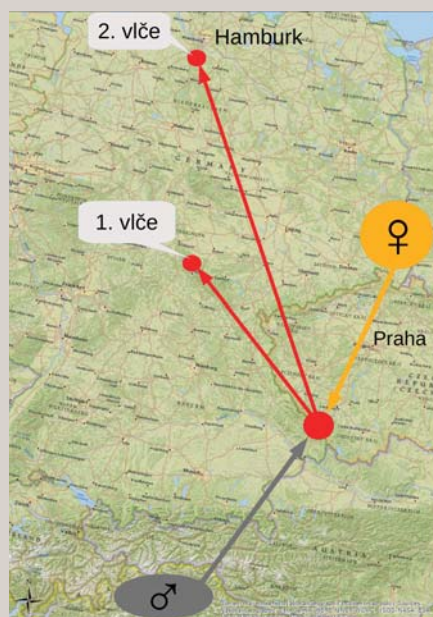
Od roku 2014 se vlci rozmnožují na Dokesku v CHKO Kokořínsko – Máchův kraj.

Od roku 2015 se vlci trvale usídlili na Broumovsku při hranici s Polskem. Od roku 2016 zde bylo potvrzeno jejich rozmnožování.

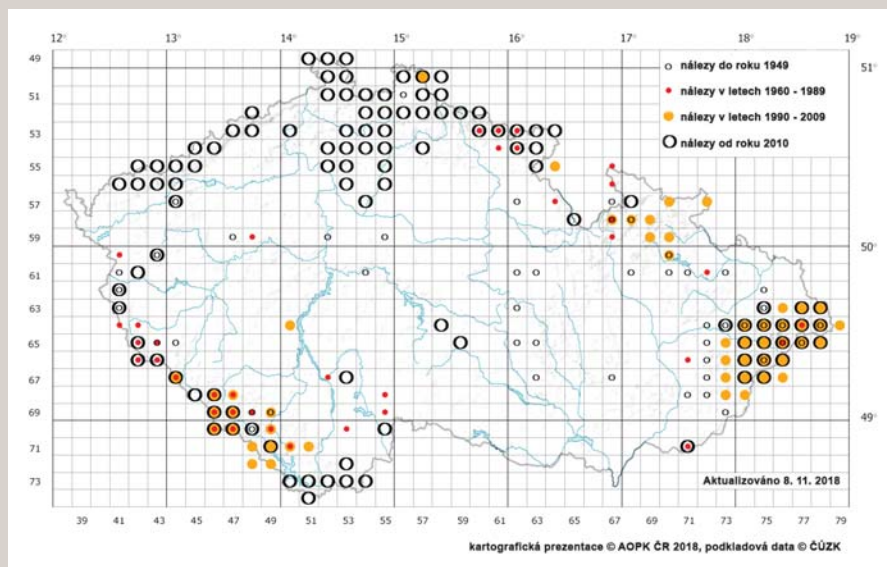
Jednotliví vlci se pravidelně objevují v Beskydech, v Lužických i Jizerských horách,

Jelikož se jednalo o několik různých záběrů a vlčata nebyla vždy pohromadě, odhadovalo se, že vlčice odkojila 3 – 5 vlčat, která v tu dobu již následovala své rodiče na cestě za kořistí. Toho roku se také objevil první útok na stádo ovcí v oblasti Knížecích Plání. Začátkem zimy se pravděpodobně celá smečka zdržovala nejčastěji v severozápadní části Šumavy. Zde došlo k občasnému pozorování až šesti jedinců najednou.

Ještě v dubnu 2018 je na fotopastech zachycena břeží vlčice, ale v současné době o ní nemáme žádné informace a na fotopastech

Putování vlčat ze šumavské smečky.

Mapa záznamů výskytu vlka v ČR od roku 1949 (zdroj NDOP AOPK ČR).

jsou záznamy již pouze dvou vlků, z nichž jeden je náš italský samec a druhý je pravděpodobně loňské mláďe.

V červnu letošního roku byla v Německu zveřejněna zpráva o výsledcích analýzy DNA ze vzorků slin odebraných v dubnu 2018 z kostry nalezeného mrtvého muflona u Dennheimu jižně od Arnstadtu. Následným porovnáním s dalšími vzorky se ukázalo, že muflona ulovil mladý samec vlka, který pochází z loňských vlčat naší česko-bavorské šumavské smečky. Díky moderním postupům tedy již víme, že tento mladý samec musel urazit minimálně 320 kilometrů severozápadním směrem ze svého rodiště.

Krkonoších a méně často v Jeseníkách. Další záznamy jednotlivých pravděpodobně migrujících zvířat jsou také na Olomoucku a ve Žďárských vrších.

V letošním roce je potvrzen výskyt 1 smečky na Třeboňsku, 1 smečky v Krušných horách a 1 smečky v Národním parku České Švýcarsko. Další 3 smečky jsou v sousedním Sasku s přesahem do šluknovského výběžku.

Jan Mokry
Správa Národního parku Šumava
jan.mokry@npsumava.cz

Mezi nejčastější pacienty záchrané stanice patří draví ptáci. Na snímku samice ještěřba lesního.

Kdo chce s ptáky býti, musí s nimi...

Ornitolog Aleš Vondrka, tráví velkou část své práce mimo kancelář. Kvůli monitoringu šumavských ptáků se musí přizpůsobit jejich životu.

„Tuhle práci musí člověk opravdu milovat. Druhým předpokladem je tolerantní rodina, které patří velké poděkování, protože která ženská by snášela to, že se ve dvě nebo ve tři hodiny ráno vytratím z domu a vrátím se po poledni, kdy jdu spát, abych další noc mohl zase do terénu,“ říká mi sympatický hromotluk Aleš Vondrka, který na pozici ornitologa Správy Národního parku Šumava nastoupil v roce 2017.

Jak tedy vypadá tvůj denní rytmus, když musíš často do terénu?

„Musím jít za těmi ptáky, když jsou nejvíce aktivní, to znamená brzo ráno, u některých druhů i v noci. Nejhektičtější bývá období jarního toku. Třeba sovy začínají tokat už od února. To je ale ještě dobré, protože po sovách chodím v noci a přes den toho ještě moc nezpívá. Ale takový duben nebo květen, tak to jde člověk v noci na sovy, ráno na tetřívky a do desáté hodiny mapuje pěvce. Až pak je klid, protože to začíná utíchat.“

To pak jdeš spát?

„To ještě ne. Pak musím do kanceláře a všechno zanést do databází, vyřídít poštu

a další věci. Někdy odpoledne se dostanu domů, kde si lehnu do postele a spím, abych mohl zase třeba ve dvě nebo ve tři ráno vyrazit za ptáky do terénu.“

Kolik druhů ptáků vlastně musíš znát, abys dokázal zaznamenávat tu šumavskou ptačí říši?

„Díky pestrosti prostředí na Šumavě, včetně tisíců hektarů bezzásahových ploch, které jinde v Česku a ve velké části střední Evropy nenajdeme, je tu i docela hodně druhů ptáků. Stabilně hnízdících je tu zhruba 140 druhů, a když k tomu připočteme asi desítku ojediněle hnízdících druhů ptáků, tak jsme na sto padesáti. Hodně z nich je vzácných, které mají na Šumavě jedny z posledních míst k životu.“

To je třeba takový tetřev...

„Ano, to je šumavská ikona, jejíž populace je i podle posledního sčítání stále na dolní hranici dlouhodobého přežití. Vypadá to s ním docela optimisticky, ale stále nejsme, jak se říká za vodou. Ale je tu mnoho dalších opeřenců, kteří v nižších polohách ztratili své životní podmínky. Jsou to hlavně ptáci vázaní na odumírající horní

stromové patro lesa, samovolně se obnovující lesní plochy – tady můžu jmenovat třeba datlíka tříprstého, ale také na samovolně zarůstající louky. No a hlavně na Šumavě mají útočiště ptáci, kteří jsou závislí na extenzivním využívání hospodářské krajiny.“

Tedy takové krajiny, kde se hospodářství v jiných časových horizontech a s nižší intenzitou?

Kulíšek nejmenší - skřítek mezi sovami - je typickým obyvatelům lesů Šumavy.

„Ano, dá se to tak říci. Jeden příklad za všechny - chřástal polní. Pro něj je nejlepší, když se začnou kosit louky, na kterých žije až po 15. srpnu, když vyvede druhou snůšku. V tomto období už ale mají v nižších polohách zemědělci třeba už třetí seč. Takže se děje to, že ptáci to první hnízdění zkoušejí i v podhůří, ale když se louky pokosí nebo se tam nažene dobytek, tak se ti ptáci stěhují nahoru. Problémem pro mnohé druhy, jako bramborníčky hnědí nebo lindušky luční, hýlí rudí a podobně, je intenzivní pastva velkého množství dobytka a třeba i celoroční pastva. Pak takové druhy najdeme třeba jen v těch horských oblastech, ve kterých je ideálně nějaká forma ochrany.“

Ochrana je důležitá a vyplácí se mnohým druhům ptáků i celorepublikově. Myslím teď třeba na sokola stěhovavého, kterému se na Šumavě velmi dobře daří.

„Na příkladu sokola stěhovavého je jasné vidět, že i zázraky se dějí. Daří se mu totiž nejen na Šumavě, ale v celé České republice a i v zahraničí. Na Šumavě máme aktuálně 8 hnízdících párů – před třiceti lety nebyl zřejmě ani jediný. V celé republice se odhaduje populace čítající přes 100 hnízdících párů. A třeba v Bavorském lese mají více než 10 párů sokolů. Příznám se, že za to jsem velmi šťastný, protože stačilo jen, aby se přestali střílet, vybírat mláďata z hnízd, abychom přestali používat nebezpečnou chemii, jako DDT, která prakticky zabíjela nejen sokoly ale i další zvířata a neprosypala ani lidem, a výsledek se dostavil. Ano, chce to čas, protože nic nejde hned, ale podobně to může být třeba s tetřevem, který má také své životní nároky, které mu mohou lidé dát.“

Třeba ale takovému puštíkovu bělavému jsme museli pomoci – v devadesátých letech minulého století došlo k jeho umělému vypouštění do šumavských lesů.

„Jasně, v tomto případě jiná šance, jak napravit chybu našich předků, kteří ho na počátku 20. století na Šumavě vyhubili, nebyla. Puštíkův bělavý nepřekonává tak velké

vzdálenosti, aby k nám přiletěl ze Slovenska. Museli jsme dovézt desítky jedinců, kteří na Šumavě obsadili vhodné lokality a několik let před tím také v Bavorském lese. Ta práce ale ještě nekončí, protože spravujeme v terénu několik desítek speciálních budek a další vyrábíme a instalujeme. Také sledování početnosti a rozšíření je velmi náročné – je to takový démon pralesa.“

Zpátky k tobě. Ty každý rok chodíš se zájemci z řad široké veřejnosti do terénu takzvaně za ptačím zpěvem. Jak návštěvníci vnímají šumavské opeřence?

„Pochopitelně velice pozitivně. Myslím ale, že nejen ti lidé, kteří se účastní tohoto programu Správy Národního parku Šumava, ale asi všichni lidé. Nevím, jestli bychom si dokázali představit Šumavu, svůj zahrádku, nebo sídliště ve městě bez ptačího zpěvu, bez přítomnosti vrabců, sýkorek nebo čápů. Ten svět by byl o hodně smutnější. Na dru-

hou stranu mě překvapuje, jak málo lidí dokáže rozpoznat velmi specifické hlasy i těch velmi běžných ptáků.“

A ty dokážeš rozpoznat hlasy všech 150 druhů ptáků, které na Šumavě hnízdí?

„Myslím si, že ano. Jenže oni ptáci dokážou zmást i velmi zkušené odborníky. Třeba takoví špačkové jsou výborní imitátoři, a když se vrátí na jaře ze zimovišť, kde něco pochytili, něco se tam naučili, tak to zakomponují do toho svého hlasového projevu. No a potom si člověk může hlavu ukroutit a přemýšlí, co že mu to zpívá nad hlavou – přitom je to špaček nebo koňadra. A i to je na ptačí říši nádherné, že stále je co objevovat a stále mě něco překvapuje.“

Jan Dvořák

Správa Národního parku Šumava
jan.dvorak@npsumava.cz

Puštíkův bělavý byl na Šumavě lidmi vyhuben počátkem 20. století, díky repatriaci je opět vzácným obyvatelem pralesovitých fragmentů.

Hýl obecný je zcela nezaměnitelný druh ptáka, jak vzhledem, tak i hlasem.

Puštíkův obecný patří mezi naše nejhojnější sovy.

Datlík tříprstý je vázán na smrčiny s přirozeným vývojem - jedně zde nalézají dostatek své potravy - především lýkožrouty.

Prudké svahy a skalnatý terén jsou hlavními fenomény přírody Dürrensteinu.

Za původním lesem do Rakouska

Lidský vliv na lesy ve střední Evropě byl po celá staletí velmi významný a mnoho z nich lidé nevratně pozměnili. Jsou však místa, kde se i přes to dochovaly pralesy. Jedna z kulturně a průmyslově nejrozvinutějších zemí Evropy, země alpských vrcholů, horských pastvin, sjezdovek a modrého Dunaje má také svůj prales. Jistě, v Rakousku téměř nenajdete místo, kde by člověk výrazněji nepůsobil a krajinu si nepodmanil. Proto možná někoho překvapí, že právě zde leží les, který shodou příznivých okolností zůstal člověku se sekerou a pilou zapovězen. Největší střeoevropský původní les leží v jihozápadní části Horního Rakouska nedaleko hranice se Štýrskem a jmenuje se Rotwald. Je jediným rakouským pralesem a tvoří jádro lesní rezervace Dürrenstein.

Jediné místo bez těžby - Rotwald

Lesní rezervace se rozkládá na 3 500 ha a má jeden jediný cíl, být územím divočiny – jediným svého druhu v Rakousku. Nejprísnější kritéria pro pralesy, tedy to, že od doby ledové se v lese netěžilo, splňuje pouze samotné jádro rezervace Rotwald (cca 400 ha). Proč však právě v místech, nedaleko Dunaje v Göstlingských Alpách a v sousedství starobylého poutního místa Mariazell, kde lidé od nepaměti hledali nová

místa k životu, když se jich nedostávalo v Podunají, zbyl nedotčený les? Stojí za tím alpská příroda a lidé. Když v roce 1330 založil rakouský vévoda Albrecht II. kartuziánský klášter v Gamingu a lesy v okolí o rozloze 30 000 ha k němu připadly, rostly nedotčené pralesy pouze na 2 700 ha. Dřevo bylo vítaným zdrojem příjmu kláštera a lesy tak poskytovaly obživu místním obyvatelům. Proto se záhy začalo těžit i ve zbývajícím pralese.

Přes Admont dřív neprojde

Vody v potocích i řekách bylo dostatek a zdálo se, že nic nebrání transportu dříví a jeho prodeji. Proti však byly sousedé z Admontu. Benediktinský klášter se sídlem v tomto štýrském městě na Enži ctěl pravidlo „co teče do Enže, patří klášteru“. Část lesa patřící kartuziánům tekla právě do Enže a to byl důvod přes čtyři století trvajících sporu o dnešní Rotwald. Kartuziáni mohli plavit dříví z míst, odkud vody tekly do Dunaje, ale

do Enže to nešlo, a to byl hlavní důvod, proč se prales zachoval. Nezměnilo to ani zestátnění kartuziánského majetku rozhodnutím Josefa II. v roce 1782 a jeho následná privatizace v roce 1825. Pralasy se sice stále těžily, ale především kvůli drsnému klimatu velmi pomalým tempem. A tak na Rotwald stále nedocházelo.

Romantický a troulalý Rotschild

To platilo i po roce 1875, kdy majetek, jehož součástí Rotwald byl, kupuje člen jedné z nejbohatších a nejvlivnějších rodin Albert Rotschild. Ten se pod vlivem romantismu a krásy nedotčeného lesa, podobně jako v Novohradských Horách o několik desetiletí dříve Buquoy, rozhodl nezasahovat a položil tak základ rezervaci, která byla v roce 2017 zapsána na Seznam světového dědictví UNESCO. Ani v poslední čtvrtině 19. století nebylo rozhodnutí ponechat les sám sobě vnímáno jednotně a setkalo se s nesouhlasem. V době, kdy byl nedostatek dříví a v okolí téměř nebylo co těžit, to bylo troulalé rozhodnutí, ale Albert Rotschild neustoupil. Paradoxně to nebylo za vlastnictví Rotschildů, kdy byla oficiálně rezervace vyhlášena, ale v době II. světové války (1942), před kterou byl majetek rodiny stejně jako ostatních Židů zestátněn (1938). V roce 1942 vznikla rezervace dnes označovaná jako Rotwald I. Po roce 1945 byla část lesů vrácena Rotschildům a část zůstala ve správě státu. Pokračovala tak naděje na zachování jediného původního lesa v Rakousku.

Národní park raději ne

V roce 1987 došlo k rozšíření o část Rotwald II. a diskutovalo se o budoucnosti území. Padaly návrhy na vyhlášení národního parku, ale převážila myšlenka zachovat území divočiny tak, aby byl les bez vlivu návštěvníků, velké publicity, se kterou je existence národního parku spojena a splňoval požadavky IUCN

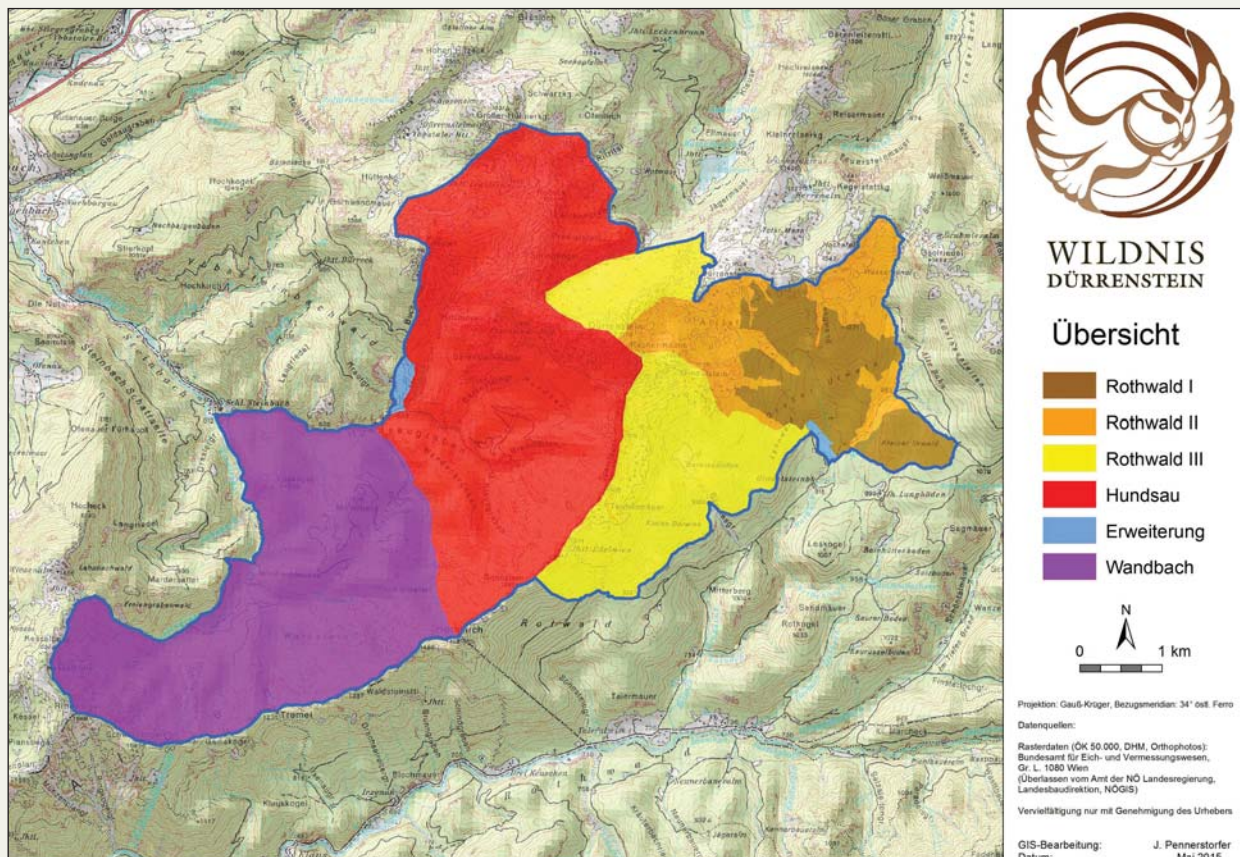
Narušení porostů větrem pomáhá nahradit chybějící odumřelé dřevo.

I. na přísnou přírodní rezervaci (I.A), případně území divočiny (I.B). V roce 1997 tak díky projektu LIFE přibyla v majetku Rotschildů další část, tentokrát Rotwald III. a oblast Hundsau ve vlastnictví státu (Rakouské státní lesy). Zatím poslední rozšíření na současnou rozlohu 3 500 ha proběhlo v roce 2013.

Buk je doma i pod sněhem

Skladba ekosystémů v rezervaci odpovídá vegetaci severních vápencových Alp, když převládají bukové případně smíšené horské lesy s bukem, jedlí a smrkem. Klima je velmi vlhké s průměrnými ročními srážkami 2 300 mm a průměrnou roční

Barevné označení ukazuje jak se území divočiny rozšiřovalo. V roce 1942 vznikla rezervace Rotwald I, následoval Rotwald II (1987). V roce 1997 přibyla Rotwald III a Hundsau. Zatím poslední rozšíření na současnou rozlohu 3 500 ha proběhlo v roce 2013. Zdroj: Rezervace Dürrenstein

teplotou 3,9 °C. Významný je vliv sněhu, kterého v údolích a na prudkých svazích pod horou Dürrenstein (1 878 m n. m.) napadá 8 - 10 m ročně. Buk často vystupuje i na horní hranici lesa, místy se vyskytují přirozené horské smrčiny, především v nejvyšších polohách při stromové hranici. Na sutích a v roklinách rostou tvrdé listnáče, javor, jilm a jasan. Místy rostou i neobyčejně odolné dřeviny s pohnutou historií - tisy a v nejvyšších a nejdrsnějších partiích nebo ve vlhkých údolích s rašelinnou půdou roste kleč. Roli pionýrské dřeviny na zdejších vápencových půdách hraje mj. jeřáb muk.

Významnou roli hrají v Dürrensteinu laviny.

V rezervaci rostou staré tisy, které přečkaly kácení i vypalování.

Dřevo tisů odolává i po odumření a proto lze spatřit jejich letité pahýly.

Příroda pro přírodu a vědění

Péče o území si v převážné většině neklade žádné cíle. Důvod je prostý, spontánní vývoj je nepředvídatelný, a proto rezervací chráněné ekosystémy budou vypadat tak, jak budou vypadat. Často se objevují otázky, jaký význam má nevyužívané území a les? Místní odpovídají, že poskytuje tzv. ekosystémové služby, tedy souhrn funkcí, které od produkčních a pozměněných ekosystémů nelze očekávat – jsou přírodní laboratoři poskytující informace využitelné pro efektivní pěstování hospodářských lesů, představují genetický rezervoár druhů, které nikde jinde nemohou žít a vytváří prostor pro evoluci bez zásadních lidských vlivů. Základní principy péče o území divočiny jsou: dovolit přírodě být sama sebou a nechat působit čas, který ukáže, kam se ekosystémy bez lidského vlivu posunují a jak reagují na změny prostředí.

Úprava druhové skladby a struktury

Část lesů v rezervaci (cca 5 % území) tvoří kulturní smrčiny. Mladé smrčiny jsou předmětem péče zaměřené na podporu listnatých dřevin a jedle formou pozitivního výběru a úpravy porostní struktury, staré porosty jsou bez intervencí. Na přibližně 1 % rozlohy se realizují zásahy proti kůrovcům. Toto území je určené především dostupností, kontextem s okolím (ohrožení sousedních lesů) a podílem smrku (potenciál kůrovcové gradace). Vzhledem k reliéfu terénu, který je tvořen hlubokými údolními, prudkými svahy a typickými alpskými vodními toky, nejsou tradiční lesnické zásahy nijak jednoduché, ani levné. To byl také jeden z důvodů, proč především ve 20. století nebylo využívání lesů, které jsou dnes součástí rezervace, příliš časté.

Výjimečné dřeviny

Pokud jde o zajímavosti spojené s některými dřevinami rezervace lze například smrk charakterizovat jako nejvyšší dřevinu. 62 m vysoký smrk ztepilý, rostoucí po staletí v Rotwaldu, je toho důkazem. Nejtlustším, nejmohutnějším a tedy neobjemnějším druhem je jedle bělokora. Nejvytrvalejší dřevinou je pak tis červený. Přestál totiž vysokou poptávku po tisových dřevě, která byla enormní především v době, kdy byl tis vymýcen na britských ostrovech, ale i tlak místních pastevců na vymizení tisu kvůli jeho nebezpečnosti pro dobytek. Jedovaté tisy jim byly trnem v oku, kácení je a vypalovali, jak jen to bylo možné. I přes to se díky své odolnosti a rezistenci, například proti houbovým patogenům, dochovalo i mimo původní prales několik dlouhověkých tisů. Pro lesní zvěř však jedovatý není, a proto je spolu s jedlí nejčastějším předmětem okusu. I to je důvodem, proč se v rezervaci v určité míře připouští lov jelení zvěře.

Orli, kamzíci a medvědi

Ze skupiny živočišných druhů stojí za zmínku populace kamzíků. Vzhledem k absenci rysa nemají přirozeného predátora, často se vyskytují i pod lesní hranicí a způsobují škody okusem, především jedle. Významnou roli v regulaci jejich početnosti hraje další z fenoménů Dürrensteinské divočiny – laviny. Vysoké srážky a mohutná sněhová pokrývka v kombinaci se skalnatým a svažitém terénem jsou příhodné pro častý výskyt sněhových lavin, ale i půdních a skalních sesuvů. Laviny a krutá zima tak čas od času sníží početnost kamzíků na nízké hodnoty. Například zima 2005-2006, která byla bohatá na sníh i na Šumavě, znamenala smrt pro mnoho zdejších kamzíků. Oscilace početnosti je však běžnou součástí vývoje všech populací. Na skalních výchozech a věžích hnízdí orel skalní, kterého lze při troše pozornosti spatřit, jak krouží nad vrcholy. Dalším opeřencem, který zasluhuje pozornost, je sova bučín puštík bělavý. Jeho populace je posilována vypouštěním uměle odchovaných jedinců, podobně jako tomu bylo v šumavských lesích před několika lety, včetně

Skladba ekosystémů v rezervaci odpovídá vegetaci severních vápencových Alp, když převládají bukové případně smíšené horské lesy s bukem, jedlí a smrkem.

instalace hnízdních budek. Samostatným tématem je výskyt medvěda hnědého. Před několika lety byla v této oblasti jediná vnitrozemská populace medvěda v Rakousku, ale kombinací několika vlivů, z nichž těmi nejsilnějšími bylo pytláctví, a pravděpodobně také nízký počet samic, je její existence zřejmě minulostí.

Lidé, voli a voda

Krajina a lesy v okolí samotného původního lesa v Rotwaldu byla hojně využívána. Dřevo jehličnanů se pílilo k prodeji po četných vodních tocích a s využitím klauz. Dřevo tvrdých listnáčů se pátilo v milířích na dřevěné uhlí, aby se snížila hmotnost a zvýšila cena. Posléze se soumarským způsobem z prudkých svahů i s využitím volské síly dopravovalo do měst. Hovězí dobytek byl základem zdejší výživy. Páslo se v lese i mimo něj a mléko bylo potravinou i prodejní komoditou. Vzhledem k odloučenosti pastev-

ních ploch se mléčné přebytky dále finalizovaly na transportně výhodnější máslo a ještě lépe přepuštěné máslo, které nepodléhá tak rychle zkáze. Hovězí maso bylo pevnou součástí jídelníčku rakouských horalů a dodnes je vařené hovězí místní specialitou. Srážkově bohatá oblast s dobře propustným vápencovým podložím je důležitou pramennou oblastí a také místem výskytu podzemních rezervoárů vody. I to bylo důvodem, proč byl nedaleko odtud před 120 lety vybudován 200 km dlouhý akvadukt, dopravující gravitačním způsobem pitou vodu až do Vídně.

Využití a správa území

Vstup na území rezervace lesní divočiny je mimo stezky celoročně zakázán. V rámci návštěvnického programu se prostřednictvím časopisů, vědeckých publikací a knih předávají informace o vývoji přírody v rezervaci. Součástí osvěty jsou exkurze, kterých se pořádá 100 ročně s omezeným počtem

účastníků. Do samotného jádra pralesní části, které má status přísné přírodní rezervace kategorie IUCN (I. a) se podívá ročně jen několik desítek šťastlivců, kteří se zaregistrovali do jedné z 25 exkurzí (z oněch celkových 100), jež se každoročně do pralesa Rotwald konají. Zájem je ohromný a letos 15. 1. v 10:00, kdy se registrace pro rok 2018 spustila, bylo obsazeno během tří minut. O rezervaci pečuje 7 zaměstnanců, z nichž někteří jsou polovinou úvazku zaměstnání u Rakouských státních lesů. Většinou jsou to lesníci a biologové, často v jedné osobě. Do exkurzních programů jsou zapojeni externí průvodci.

Jan Kozel

Správa Národního parku Šumava
jan.kozel@npsumava.cz

Aarniometsä

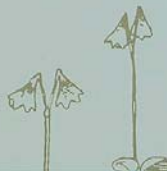
Aneb finský boreální prales

Finská republika, finsky Suomen Tasavalta, je země na severu Evropy, kde lišky (přesněji Vulpes lagopus – lišky polární) dávají dobrou noc. Země o něco více než čtyřikrát větší než Česko je jistě inspirativní v mnoha ohledech. Bylo by velmi příjemné zaregistrovat ve stře-doevropské kotlině alespoň odlesky finského vzdělávacího systému nebo elegance, s jakou Finové adoptovali angličtinu.

Uusi iso puu * 1641

Pituus: 24,5 m
Rinnankorkeuslâpimitta: 72 cm
Ympärysmitta rinnankorkeudelta: 220 cm
Tilavuus: 4,5 m³

Nya gammelfuran (* 1641)
Höjd: 24,5 m
Diameter i brösthöjd: 72 cm
Omkrets i brösthöjd: 220 cm
Volym: 4,5 m³

The new 'Big Tree' (* 1641)
Height: 24.5 m
Diameter at chest height: 72 cm
Circumference at chest height: 220 cm
Timber volume: 4.5 m³

Finové milují pobyt v přírodě. V zemi s 5,5 milióny obyvatel je přes jeden milion chat a víkendových domů, z nichž většina jsou prosté dřevěné domky bez elektřiny, s kompostovací toaletou a přístupné pouze pěšky či člunem po jezeře. Finové považují pohyb v přírodě za nezbytnou součást jejich života a finský zákon „jokamiehenoikeus“ („právo každého“) pobyt v přírodě velmi usnadňuje. Zákon stanovuje, že každý se může bez jakýchkoliv problémů pohybovat vlastními silami, tj. pěšky, na lyžích, na sněžnicích, na kole, nebo dokonce i na loďce po veřejných i soukromých pozemcích, pokud se nejedná o přísně chráněné rezervace. Dále je dovoleno sbírat lesní plody, houby a květiny nechráněných druhů i rybařit bez navijáku. V přírodě je také dovoleno volně tábořit, ale bez rozdělávání ohně. Dokonce i na soukromých pozemcích lze kempovat v rozumné vzdálenosti od domů. Finové se při pobytu v přírodě respektují. Respektují také přírodu, což mimo jiné podepírá i fakt, že Finsko je jedinou evropskou zemí zákonem chránící divočinu. Finský zákon o divočině chrání rozsáhlé oblasti severské tundry před těžbou surovin, výstavbou cest a dalšími ekonomickými aktivitami. Oblasti divočiny lze používat tradičními způsoby, tj. extenzivně pást soby, sbírat lesní plody i dřevo pro osobní spotřebu. Podle Environmental Performance Index má Finsko vůbec nejlepší ochranu životního prostředí na světě, ale ochrana přírody jistě není brzdou pokroku, protože podle kritérií Světového ekonomického fóra má Finsko i navzdory nedávné hospodářské krizi desátou nejkonkurenceschopnější ekonomiku na světě. Že by ve Finsku bylo něco jinak? Možná ano. Transparency International uvádí Finsko jako zemi se třetí nejnížší mírou korupce na světě.

Pyhä-Häkii plus 39

Finsko, které ještě před 10 000 lety bylo celé zakryté ledem, aktuálně ze tři čtvrtin pokrývají lesy, kterými probleskují hladiny stovek jezer. Přibližně 15 % finského území patří do evropské sítě chráněné přírody Natura 2000. Dále stát chrání téměř dvě desítky přírodních rezervací, které jsou přístupné pouze vědcům, a na severu Laponska je 12 rozsáhlých území divočiny. Na území Finska se na-

chází 40 národních parků, které dohromady zabírají území o rozloze přes 10 000 km². Každý z těchto národních parků je jiný. Některé chrání severskou tundru Laponska, další příbřežní souostroví nebo rozsáhlá rašeliniště. Národní park Pyhä-Häkii je mezi těmito čtyřmi desítkami území poněkud výjimečný. Tento 13 km² velký NP, který se nachází 85 km severozápadně od středofinského města Jyväskylā, chrání boreální prales. Několik set let staré borovice jsou v rámci Finska mimořádným unikátem a za dochování do dnešních dnů vděčí souhrně několika okolnostem. Stejně jako jiné pralesovité zbytky v různých částech Evropy zdejší věkovité porosty zachránil fakt, že území bylo od středověku loveckým revírem šlechty, a zároveň v území nebyly žádné větší řeky, které by mohly sloužit k transportu dřeva. Již v roce 1912 vyhlášený Pyhä-Häkii Crown Park pomohl před těžbou uchránit nejcennější části pralesovitých porostů, protože většina velkých stromů byla v této oblasti středního Finska vytěžena v uplynulých 60 – 70 letech.

Hoří, hoří

Hlavními dřevinami finského severského lesa jsou smrk ztepilý (*Picea abies*) a borovice lesní (*Pinus sylvestris*). Ve vlhkém prostředí rostou hlavně smrky a na sušších místech převažují borovice. Na okrajích lesa, březích řek a na místech, kde byl les poškozen požárem, rostou i listnaté stromy, především krušina, břízy, osiky a vrby. V bylinném patře dominují brusinky, borůvky nebo vřes, které doplňují některé druhy známé i z našich smrčín, například sedmikvítek evropský (*Trientalis europaea*). Lesy v národním parku Pyhä-Häkii nebyly po staletí ovlivněny pilou a sekerou, ale je možné na nich pozorovat opakované disturbance způsobené ohněm. Ohořelá kůra a jizvy na stojících kmenech borovic, málo či více zuhelnatělé ležící kmeny jsou pozůstatky různě intenzivních požárů. Vědcům se podařilo zpětně zdokumentovat, že v období do roku 1508 území postihlo celkem 44 větších požárů. Obecně se předpokládá, že celé území bylo v minulosti postiženo požáry několikrát, z nichž nejsilnější byl patrně požár v extrémně horkém roce 1858, při kterém hořely lesy v celém středním Finsku. V pozdějších le-

tech, kdy v souvislosti s těžbou a další lesnickou činností docházelo k rozvolnění a fragmentaci lesních porostů, nebyly požáry tak intenzivní. Ne každý ze zaznamenaných 44 požárů sežehl celé území národního parku Pyhä-Häkii a většina požárů není tak silná, aby způsobila shoření stromového patra kompletně. V částech dlouhodobě požárů ušetřených rostou více jak 150 let staré rezonanční smrky. Borovice díky své velmi silné kůře většinu požárů přežívají. Dožívají se v národním parku Pyhä-Häkii mnoha set let a dorůstají úctyhodné výšky. „Great tree“, který bychom analogicky k boubínskému Králi smrků mohli nazvat Královnou borovicí, měl v prsní výšce průměr 288 cm a padl v roce 2004. Za jeho rok vyklíčení byl stanoven rok 1518. Jeho nástupcem na trůnu gigantů se stala další nedaleko rostoucí borovice, jejíž zrození je datováno do roku 1641. Byť čerstvá požářiště vypadají jako jasný obraz zkázy, není tomu tak. Mnoho vědeckých výzkumů zdokladovalo, že požáry jsou nezbytným nástrojem pro zachování biodiverzity v severských lesích, a proto v mnoha chráněných územích jsou řízené požáry součástí managementu. Kromě požárů ovlivňují severské lesy také kůrovci. V pralesě, stejně jako v okolních lesích, je možné pozorovat řadu smrků, které kůrovcovému žiru podlehli kůrovci. S ohledem na fakt, že sušší místa se střídají se zamokřenými depresiemi, a že smrky se v přirozených severských lesích mozaikovitě střídají s borovicemi i dalšími doplňkovými dřevinami, plochy postižené kůrovcem se samovolně obnovují.

Lesy jsou největším přírodním bohatstvím Finska. Těžba dřeva a jeho zpracování je nejdůležitějším odvětvím země. Dřevo, papír a výrobky z nich tvoří téměř třetinu finského exportu. Plantáže borovic a ne zcela citlivé hospodaření, včetně dosti drastických odvodnění, je stále ještě možné ve středním Finsku leckde pozorovat. Ale trendy se mění a v posledních pěti letech výrazně roste nejen zájem o FSC certifikaci, ale především plocha finských lesů, které certifikaci již získaly.

Zdenka Křenová

Ústav výzkumu globální změny, AVČR, v.v.i.
krenova.z@czechglobe.cz

Nefcerka

Pohádkový prales západních Tater

Údolí Koprového potoka z horní hranice lesa na Nefcerce.
Před 75 lety protějščí svah zcela vyhořel.

V letošním roce uplynulo v tomto pralesě zhruba 10 let od kůrovcové gradace. Ta nastala po velké ta-transké vichřici z roku 2004, další stromy padly v roce 2014 a i na nich se namnožil lýkožrout smrkový. A protože Nefcerka je hlavně smrkový prales, odehrálo se tu něco podobného, co známe ze Šumavy.

Prales v Koprové dolině

Tenhle svah Kriváně byl nějak zapomenut. Údolí Koprového potoka a svahy na jeho pravém břehu byly zřejmě hojně využívány pro pastvu. Ale i tam rostly zbytky pralesů, zřejmě do 40. let minulého století, kdy tu v roce 1943 při zpracování větrné kalamity vznikl požár, který hořel mnoho týdnů a spálil 240 hektarů horského lesa. Nefcerka měla tehdy štěstí. Požár ji minul, déle než týden trvajícím oheň zastavil déšť. Kůrovce o 80 let později už nikoli. Byla to opakovaná kůrovcová gradace? Běžná

v životě smrkového lesa, stejně jako je známe třeba z pralesa u Pramenů Vltavy?

Zdejší horská smrčina se mění s rostoucí nadmořskou výškou. Spodní část pralesa leží zhruba ve výšce 1 300 m n. m., smrky stoupají v dominantní roli až do 1 550 m n. m., kde se do nich mísí limba, jejíž porosty se zahušťují do asi 1 600 n. m. Kůrovec nešetří ani limbu, zejména v místech, kde limba dosahuje nejnižších nadmořských výšek. Nad 1 500 n. m. se zřejmě ani kůrovci už nedaří, a tak jsou tu lesy mimo jeho vliv. Limba tu má také mnohem

větší hustotu, takže na horní hranici lesa už zcela převažuje a navazuje na kosodřevinu. Obrovské limby tvoří doslova pohádkový les: mezi smrky a jeřáby rostou velké, nebo dokonce obrovské, někdy přímé, jindy rozsochaté kmeny. Největší z nich mají průměr kolem 140 cm. A věk nejstarších limb se odhaduje na asi 800 let...

Stará měření

Zhruba v 1 500 až 1 550 m nad mořem vytýčil Štefan Korpel monitorovací plochu pro sledování vývoje horské smrčiny. Bylo

to v roce 1959. A v roce 1976 plochu opět přeměřil. Zjistil, že se v tomto převážně smrkovém lese mezi roky 1959 a 1976 výrazně snížilo zastoupení limby a jeřabiny. Způsobilo to především poškození jeřabiny sněhem a konkurencí mezi jednotlivými jeřabinami. Smrkový porost se ukazoval jako nejstabilnější a nejodolnější vnějším vlivům a byl ve stádiu dorůstání, tedy zhruba ve středním věku. Zastoupení smrku bylo v roce 1959 58 %, limby 5 % a jeřabiny 38 %. Jeřáb měl především malé dimenze (nejvíce do 15 cm tloušťky, výjimečné byly jeřáby o tloušťce přesahující 30 cm). I smrku bylo nejvíce v tloušťkách do 15 cm, ale hlavní porost tvořily smrky v tloušťkách 35 až 70 cm. Limby měly nejčastěji průměr kolem 40 cm, ale byly přítomné i stromy přesahující 70 cm. V roce 1976 narostl podíl smrku na 77 % a jeřábu poklesl na 17 %. Smrčina se více zapojila a početně převážily smrky s tloušťkou nad 30 cm. A ubylo menších smrků. Limb bylo stále nejvíce v tloušťce kolem 40-50 cm. Za pouhých 17 let se tedy ukázal docela rychlý vývojový trend: smrky sílily a dříve bohatá odrůstající jeřábová etáž rychle mizela.

Smrky umírají často

Nevidíme do minulosti tohoto lesa, protože chybí podrobná dendrochronologická analýza, ale z popadaných kmenů je jasné, že část stromů rostla před cca 100-200 lety na osluněné ploše. Mají totiž v počátku růstu velké letokruhy, které se postupem času zužují. Na některých stromech je patrné uvolnění před cca 40 lety, tedy asi v letech 1975-1980. Toto uvolnění ale nezaznamenal Korpel v roce 1976, takže k němu došlo zřejmě těsně po tomto měření. Podle různých období uvolnění růstu to vypadá, že porost

byl pravděpodobně skupinovitě selektovaný po celou svou existenci, a to větrem, sněhem, požáry nebo kůrovcem. Uvádí se, že nejstarší smrky tu dosahují věku až 300 let. Limby a vzácně vtroušené modřínky mohou být ale mnohem starší, u limby se věk odhaduje na cca 600 až 800 let. Před 100 až 150 lety tu pravděpodobně byl řidší porost, který se postupně zapojil a současný les je opět proředený vichřicí a kůrovcem. Podle Korpelových měření byl takto prosvětlený porost hojně podrostlý jeřábem. A tak tomu je i dnes. Ze živých stromů má totiž jeřáb v tloušťkách větších než 1 cm plných 82 %!

Kůrovcový restart

Porovnání současného lesa a Korpelových měření ukazuje na les, ve kterém jednotlivě nebo skupinovitě odumírají smrky poměrně často. Ale až v delších periodách jich odumírá většina. K významnějšímu odumření smrků došlo pravděpodobně zhruba před 150 lety, ale také někdy před 70 až 90 lety. Poslední silnější disturbance způsobila odstartování velké kohorty jeřábu, ze které nyní přežívá už jen několik rozptýlených jedinců. Další jeřábová kohorta odstartovala opět po roce 2004 (po tatranské vichřici). I smrk před 60 lety byl převážně menších dimenzí, to také ukazuje na obnovní kohortu po nějakém předchozím prosvětlení. Jen limba si po celý čas pomalu paličatě roste a postupně zvětšuje své dimenze ...

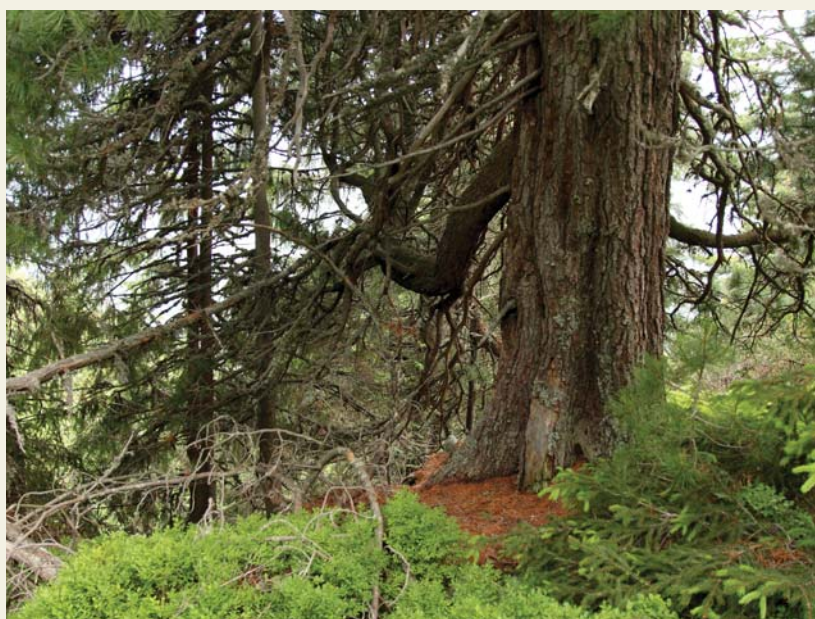
Ale i ona se na světlých místech zmlazuje, zejména díky trvalé pomoci ořešníků kroupnatých.

Pavel Hubený

Správa Národního parku Šumava
pavel.hubeny@npsumava.cz

Obrázek jako ze Šumavy: odumřelé a popadané smrky, pod nimi husté zmlazení.

Staleté limby si žijí svým životem, problémy smrků se jich netýkají.

Nejstarší prales ŽOFÍN

Žofínský prales v Novohradských horách letos oslavil 180 let ochrany. Připomínali jsme si její na Šumavě.

Ohromné vývrátové struktury zůstaly v Žofínském pralesě po orkánu Kyrill.

Tajemný, krásný a přitom málo přístupný - takový je nejstarší prales v Česku.

Smrt a život jsou v pralesích všudypřítomné a velmi blízko sebe.

Žofínský prales společně s nedalekou Hojnou Vodou jsou nejdéle chráněnými lesy v České republice a jedny z nejdéle chráněných v celé střední a západní Evropě. Snad jen náhoda tomu chtěla, že tento bezmála stotří hektary velký prales slaví kulaté výročí stejně jako šumavský Boubín, jen s tím rozdílem, že s jeho ochranou se začalo o dvacet let dříve, v roce 1838.

Ochrana Žofína byla vyhlášena z ryze romantických důvodů. Majitel panství, hrabě Jiří František August Buquoy, jej vyhlásil 28. srpna roku 1838, inspirován Jeanem Jacquesem Rousseauem, který volal po návratu k přírodě a k lidské přirozenosti. Chtěl divočinu zachovat pro budoucí generace. Když ale majetky přešly na syna Augusta Buquoye, prosadil lesník Rolland zmenšení chráněné plochy pralesa z osmařiceti na necelé dva hektary. Naštěstí v průběhu doby se plocha pralesa opět zvětšila, ale nemuselo tomu tak být.

Už tady se doslova nabízí srovnání s Boubínem, který měl větší štěstí na osvětleného správce. Lesmistr Josef John prosadil ochranu Boubínského pralesa u majitele kní-

žete Schwarzenberga kvůli studiu nerušených přírodních procesů a jejich následné aplikaci do lesnického hospodaření.

Je tedy pochopitelné, že Josef John je vnímán jako kladná postava. Lesník, vizionář, který viděl v Boubíně bezednou studnici poznávání.

I v dalších pohledech se nabízí srovnání Žofína s Boubínem, a to třeba v délce trvání ochrany. Když je Žofínský prales o dvacet let déle chráněn, znamená to, že je více „pralesovitější“, než Boubín?

Tak předně je nutné říci, že datum vyhlášení pralesa se týká jen faktické ochrany území. V Boubíně se totiž mezi lety 1838 a 1858 nijak lesnický nezasahovalo, stejně jako před rokem 1838.

Paradoxně ačkoli je Žofín déle chráněný, tak Boubín byl patrně méně ovlivněný lidskou činností. Žofín totiž leží v blízkosti bývalých skláren, které odtud ležely vzdušnou čarou jen pár kilometrů. Sklárný při svém provozu od osmnáctého století spotřebovávaly obrovské množství dřeva. Dřevo ze žofínských jedlí také putovalo do Holandska a pak nejspíš mnohokrát opeplulo svět, protože Holanďané zdejší jedlové kmene používali jako lodní stožáry. A tak těsné okolí jádra Žofína, které je teď součástí rezervace, bylo člověkem jednoznačně přímo ovlivněno. Neovlivněna zůstala jen jádrová část.

Dynamickými změnami prošla i dřevinná skladba v Žofínském pralesu. Když se ohlédneme do hodně vzdálené minulosti, a to až na začátek doby poledové, převažovala zde borovice lesní. Její přítomnost do-

dnes prozrazují uhlíky, které se nacházejí v půdě Žofínského pralesa. Tu ale postupně nahradil zejména smrk, který zde dominoval stovky let. Ale jak se říká, nic není nastálo a tisíciletou vládu smrku – i díky jeho větší náchylnosti k požárům – postupně vystřídala dominance buku. Ten je nyní v Žofínském pralesu na vrcholu vitality, a proto se mu už dříve podařilo vytlačit smrk a zbývající jedli do malých rašelinišť, kde se jemu samotnému tolik nedaří. Na ostatních plochách naprosto převládá.

Budoucí vývoj zde ale není jistý – ostatně, jako i v jiných pralesních zbytcích, které ponecháváme svému vývoji. Žofínská cesta, tedy vytlačení smrku a jedle bukem do pramenišť, je jen jedním z možných scénářů. Vždy ale bude přítom hodně záležet na výskytu extrémních jevů, jakými byly orkán Emma nebo extrémní teplotní výkyvy. Tyto události velmi formují horský prales a doslova během minut nebo hodin mohou zásadně ovlivnit jeho druhovou skladbu. Pralesy se mění, to není nic špatného.

Žofínský prales určitě stojí za návštěvu, a to několikanásobnou. Je to pro turisty málo známý kout, k čemuž hlavně pomohla doba mezi lety 1948 až 1989. V tomto období byl totiž takzvaně „za dráty“ a lidé se k němu nedostali a o Žofínu se mezi laickou veřejností v podstatě nemluvalo. Teď se k němu sice může, ale chybí infrastruktura. Na rozdíl od jiných míst třeba na Šumavě je Žofín pořád tak trochu konec světa a mluví se o něm méně, než o Boubínském pralesu nebo o Pramenech Vltavy.

A to je možná dobře. Takových, doslova panenských míst, které nejsou úplně turistickým ruchem ovlivněné, už u nás skoro není, a i proto se pro mě osobně stal Žofínský prales doslova srdeční záležitostí.

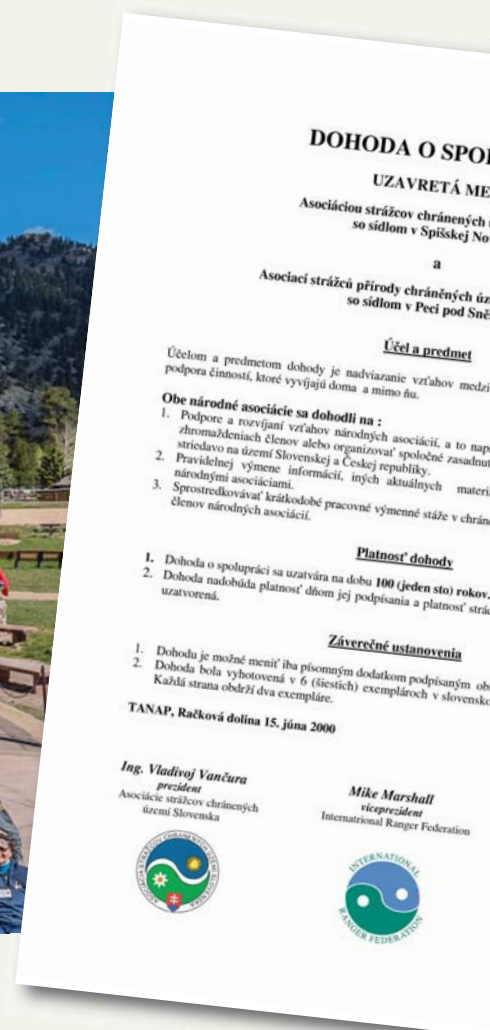
Jan Dvořák
Správa Národního parku Šumava
jan.dvorak@npsumava.cz

Asociace strážců přírody České republiky

Účastníci světového kongresu rangerů, Estes Park, Colorado.

Asociace strážců přírody České republiky je profesní organizací sdružující profesionální i dobrovolné členy strážce přírody v České republice. Organizace (v současné době zapsaný spolek) byla založena v r. 1998 a klade si za cíl zejména zvyšování odbornosti a profesionální úrovně svých členů. K naplnění tohoto cíle slouží pravidelná roční setkání pracovníků strážce přírody zaměřená na odborná školení a výměnu praktických zkušeností, publikace vzdělávacích a informačních materiálů a rovněž nabídka exkurzí a domácích i zahraničních výměnných stáží.

Dlouhodobým cílem Asociace je rovněž úprava zákonných norem a příprava metodických materiálů umožňujících vyšší míru profesionalizace a sjednocení výkonu strážce přírody na celém území ČR. Za tímto účelem se Asociace snaží o navázání spolupráce s Ministerstvem životního prostředí a jeho resortními organizacemi a spolupracuje s partnerskými organizacemi doma i v zahraničí.

Organizace sama zajišťuje a rovněž nabízí pomoc a poradenství všem ustanovujícím orgánům ochrany přírody v těchto oblastech:

- odborná příprava (školení) členů strážce přírody,

- kvalifikační zkoušky strážců,
- koordinace činnosti strážce přírody složené z dobrovolných strážců v daném území,
- praktická péče o krajinu v CHKO a NP (likvidace nepůvodních druhů, značení území, údržba NS),
- průvodcovské služby v chráněných územích, kde působí členové AS.

Historie

Přestože první myšlenky na vznik asociace se objevily již v r. 1995 v rámci krkonošského setkání terénních pracovníků ochrany přírody, k vlastní realizaci myšlenky došlo až o 3 roky později. Založení předcházela práce „Přípravného výboru“ složeného ze zástup-

ců pěti velkoplošných chráněných území (Michal Skalka - KRNAP, Karel Kovařík – NP Šumava, Libor Cvak – NP Podyjí, Petr Grendziok – CHKO Beskydy, Michal Ulrych – CHKO Jeseníky). Přípravný výbor byl ustanoven v r. 1997 v Beskydech a jeho hlavním úkolem bylo vytvoření stanov a příprava první Valné hromady. Historické první jednání Valné hromady Asociace strážců se uskutečnilo dne 23. 10. 1998 v penzionu Bokova chata v Nových Hutích na Šumavě.

- 1995, Rýchorská Bouda (KRNAP) - setkání terénních pracovníků - první myšlenka na založení

- 1997, Švarná Hanka (Beskydy) – vznik „Přípravného výboru AS ČR“

ké republiky

SPOLUPRÁCI
SDRŽUJE
 území Slovenska
 v České republice
 národními asociacemi a vzájemná
 výborov národných asociací a to
 vydávaných alebo získaných
 územíach oboch republík pre
 doby, na ktorú bola
 zmluvnými stranami.
 a anglickom teste.

- 23. 10. 1998, Bokova chata (Nové Hutě, Šumava) – založení Asociace strážců přírody chráněných území České republiky (současný název: Asociace strážců přírody ČR)
- 1999 – Asociace se stává členem IRF (International Ranger Federation)
- 2000 – Račková dolina (TANAP) – podpis dohody o spolupráci s Asociáciou strážcov chránených území Slovenska
- 2014 – NP Brijuni (Chorvatsko) – účast zástupců AS na evropském semináři strážců přírody
- 2016 – Estes Park (Colorado, USA) – účast zástupce AS na světovém kongresu International Ranger Federation
- 2017 – Litoměřice (ČR) – uspořádání evropského kongresu strážců přírody, založení evropské sekce IRF – European Ranger Federation
- 2018 – Olšina (Šumava, ČR) – dvacáté výročí založení Asociace strážců přírody ČR. Uzavřena dohoda o spolupráci mezi se Správou Národního parku Šumava a Bundesverband Naturwacht (německá asociace strážců přírody).

TANAP, Račková dolina, 15.6. 2000. Podpis dohody mezi Asociací strážců chráněných území ČR a Asociáciou strážcov chránených území Slovenska (zleva P. Grendziok – předseda ASPCHÚČR, V. Vančura – prezident ASCHUS, M. Marshall – viceprezident IRF)

International Ranger Federation (IRF) – mezinárodní federace strážců založena v r. 1992 ve Velké Británii původně třemi zakládajícími členy (Countryside Management Association zastupující strážce Anglie a Walesu, Scottish Countryside Rangers Association a U.S. Association of National Park Rangers) za účelem poskytnout platformu pro podporu strážců z celého světa a zlepšit tak podmínky pro jejich práci při ochraně světového přírodního dědictví. V současné době zastřešuje 65 členských organizací ze všech kontinentů, Asociace strážců přírody ČR je členem od r. 1999.

Asociace strážců přírody se svým působením a aktivitami snaží dosáhnout profesionálního a jednotného výkonu stráže přírody v České republice a v konečném důsledku tak přispět k důsledné ochraně přírody odpovídající úrovni vyspělých zemí. Je otevřená všem zájemcům o ochranu přírody a srdečně zve do svých řad všechny, kteří věří, že takováto práce má smysl.

<http://strazprirody.cz>

Adam Diviš
 Správa Národního parku Šumava
 adam.divis@npsumava.cz

Šumava, Olšina, 13.10.2018. Podpis dohody o spolupráci mezi Asociací strážců přírody ČR a Správou NP Šumava (zleva: Pavel Hubený – ředitel Správy NPŠ, Borek Franěk – předseda ASPČR)

DŘEVAŘSKÉ KOLONIE V PRALE

I v hlubokých pralesovitých hvozdech uprostřed slatin (na Modravských pláních) žili lidé

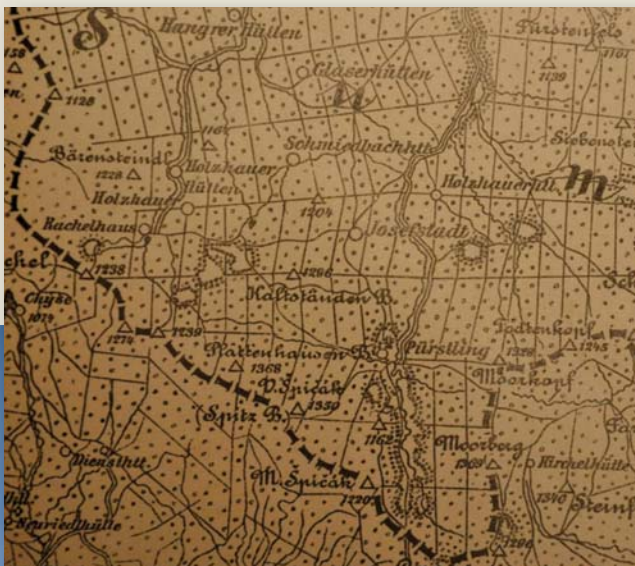
Spisovatel Šumavy poznamenal

Karel Klostermann k tomu napsal ve svých románech. V ráji šumavském: „Lid v lese pracující vybudoval si tam prozatímná obydlí, chaty z hrubě otesaných trámů a latí, na způsob chýží pastevců, tam bydlili dělníci, tam se za nimi přistěhovaly časem jejich rodiny i dobytek jejich, povstávaly celé osady, ba městečka, která později, když práce zase přestaly, opět připadla neomezené vládě přírody. Ženy a děti dřevařů pomáhaly buď také při práci, buď sbíráním jahod, malin a brusinek, jež rychle vybuchly na sluncem prohřátých výsekách, rozmnožovaly důchody rodiny.“ Ze světa lesních samot: „Opět obcházeli, tentokrát směrem jižním k Luznému a Marberku, na jehožto stránkách pracovali dřevorubci. Přišli právě, když tito si vařili oběd. Visel černý kotel nad ohněm, v kotlu voda vřela, nasypali černé, žitné mouky a trochu soli, zavařili mouku do jisté houštky, ustavičně dřevěnou měchačkou míchající, pak vodu slili a zbývající v kotlu hustou kaší silně omastili. „Šterc“ byl hotov, jedli jej z kotlu, přijídací z velkého krajáče ssedlého mléka. Příručí okusil, i chutnalo mu dobře, ale zdálo se mu šterc přespříliš mastným. Řekl jim to, oni pak odvětili, že jinak býti nemůže, bez omastku že by se nenasytili a těžké, namáhavé práce své konati nemohli.“

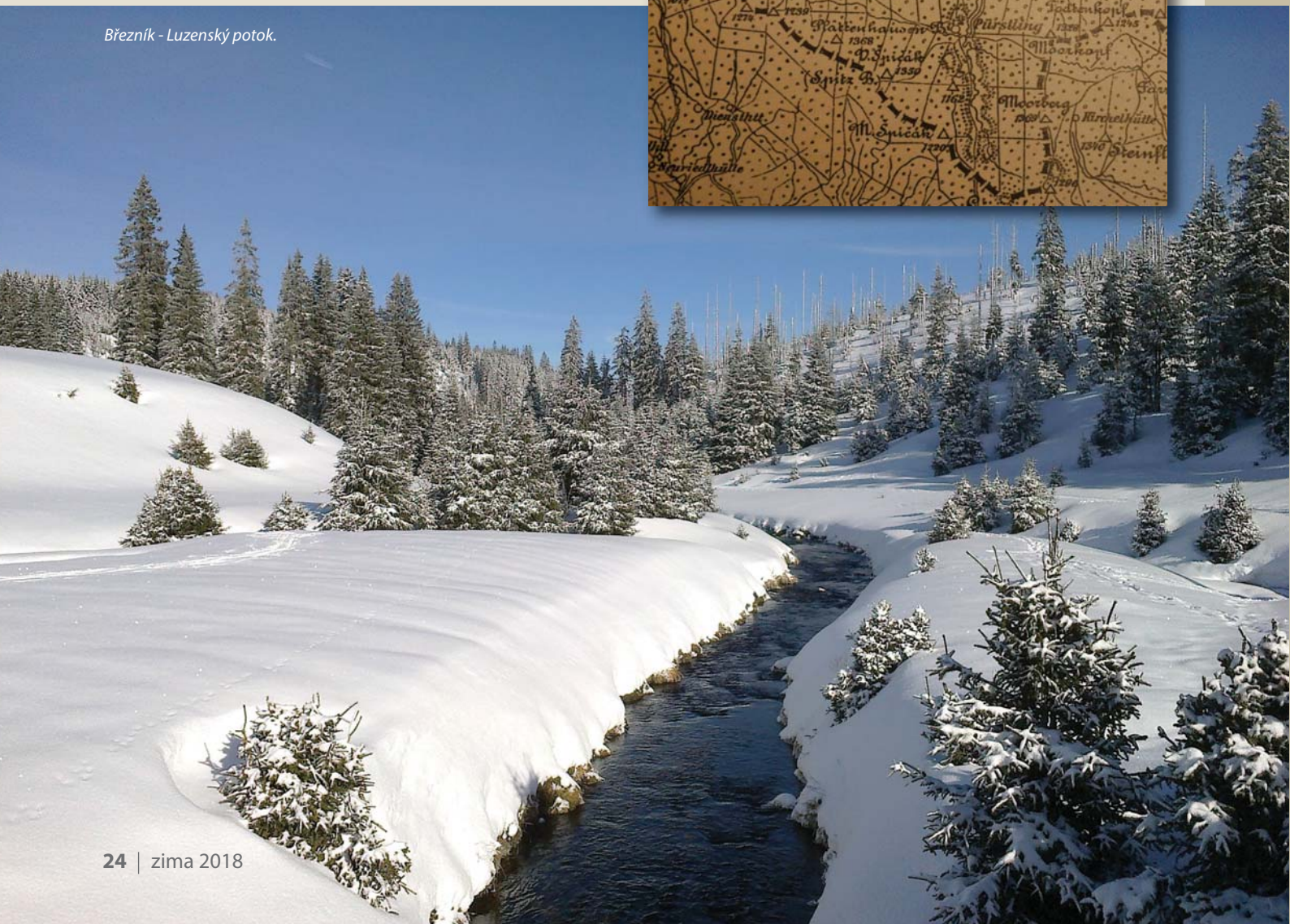
Zakreslení dřevařských kolonií v Podrobné mapě Království českého z přelomu 19. a 20. století.

Neuzavřený počet kolonií

S dřevorubeckým řemeslem na Modravě je spjata vybudování dřevařských osad v lesích jižně od Modravy. Každý rok odcházely skupiny dřevorubců ze spádových osad do hlubokých modravských lesů. Na Modravských pláních si dřevorubci stavěli dřevařské přístřešky a chatrče. Dřevařské kolonie byly zpravidla budovány u potoků (například podél Roklanského potoka v úseku od Podroklaní k jeho soutoku s Rokytkou) a cest – například u Starobřeznické cesty, dále kolem cesty vedoucí od Trampusova křížku na Podroklaní, v Luzenském údolí a na dalších místech. Pokud se dřevorubecské chatrče uskupily v jeden větší celek, vznikla malá primitivní dřevařská osada-kolonie a dostala své jméno. Největší

Březník - Luzenský potok.

SECH ZA MODRAVOU

Josefstadt jako největší dřevařská kolonie v modravských lesích.

dřevařskou osadou na Modravských pláních byl Josefstadt v místech Trampusova křížku. Dnes z nich nezbylo nic, jen jména na starých mapách a průvodcích.

Alespoň některé z nich

Vskutku hojný počet kolonií v modravských pralesech je zaznamenán na Podrobné mapě Království českého z přelomu 19. a 20. století.

Holzhauer Hütten u Roklanského potoka

Jako Holzhauerhütten byly pojmenovány hned tři dřevařské kolonie. Dvě kolonie se nacházely u Roklanského potoka, a to při staré (turistické) cestě z Podroklanské mýtiny k soutoku potoka s Rokytkou. Existenci obou Holzhauerhütten nám dokládá i turistický průvodce Antonína Bašty z roku 1923, který popisuje cestu od Podroklaní k soutoku Roklanského potoka s Rokytkou: „Odtud shora přes most a odtud dle červených značek na sever po pravém břehu Roklice na úpatí hory Přestání (Bärensteindl), rozvodí mezi Černým a Severním mořem. Jde po svahu slatiných hor, míjí vpravo dřevařské chýše, překročí zprava spějící přítok Roklice, míjí dále vlevo další dřevařské chaty a nespouštějíc se potoka, dospívá po 3/4hodinovém běhu Roklanského mostu.“

Holzhauer Hütten u Modravského potoka

Třetí kolonie Holzhauerhütten se nacházela severně od lokality Na Ztraceném - na stráni nad pravým břehem Modravského

Jedna z mnoha dřevařských chýší na Modravských pláních v průvodci Antonína Kubišty z roku 1910.

potoka. I tato kolonie byla vystavěna u vodního zdroje - bezjmenného pravostranného přítoku Modravského potoka.

Hangrer Hütten

Kolonie Hangrerhütten se nacházela na východních svazích kóty 1 133 na levém břehu Roklanského potoka poblíž Mlynářských slatí.

Glaser Hütten

Kolonie Glaserhütten se nacházela na jihozápadních svazích Modravské hory na

Kolonie Josefstadt na mapě panství Prášíly-Dlouhá Ves z roku 1872.

pravém břehu Studeného potoka poblíž Cikánských slatí.

Schmiedbach Hütten

Kolonie Schmiedbachhütten se nacházela nedaleko plavební nádrže na Studeném potoce, byla situována k pravému břehu Studeného potoka poblíž Cikánských slatí.

Zdeněk Šmída
zdenek.smida@email.cz

Skřítkové a víly šumavských pralesů

*Tradiční výtvarná soutěž Národního parku
Šumava odkrývá tajemství mýtických postav
a skřítků pralesů.*

*Strašidelný les,
Jan Marek, 11 let*

*Já to tady pohlídám
Eliška Nováčková, 9 let*

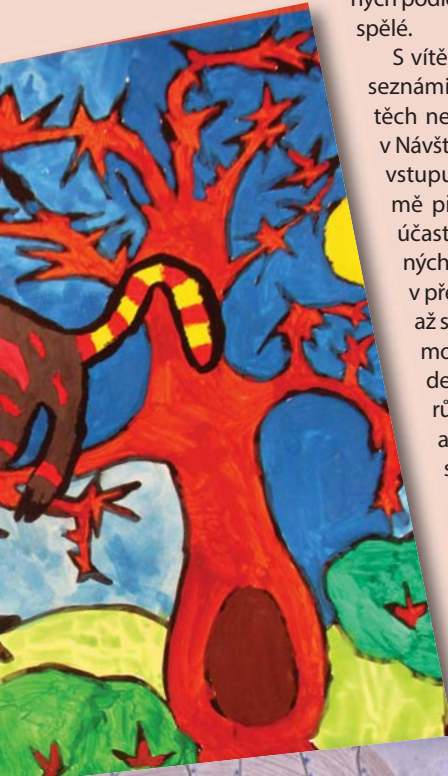
*A o půlnoci prales ožívá...
Elena Marková, 5 let*

Celoroční výtvarná soutěž Národního parku Šumava na dané téma se stala jednou z tradičních aktivit. Její atraktivita navíc každoročně roste a výtvarná díla, která z ní vzejdou, jsou snad čím dál hezčí. Tématem letošní soutěže byly pralesy, respektive jejich mýtické postavy a nutno říci, že fantazie dětí i dospělých je v tomto ohledu nekonečná.

Soutěžilo se ve 13 kategoriích rozdělených podle věku soutěžících, od dětí po dospělé.

S vítěznými kresbami jsem se přitom seznámil až na slavnostním vyhlášení těch nejlepších, které proběhlo v říjnu v Návštěvnickém centru Srní. A hned při vstupu do budovy našeho „encéčka“ mě překvapila jedna věc – obrovská účast. Stovka lidí, soutěžících, rodinných příslušníků, doprovodů se tísnilo v přednáškovém sále a všichni čekali, až se začne vyhlášovat. Aby tu mnozí mohli být, museli vážit dlouhé cesty, desítky nebo i více než sto kilometrů. A to na ně čekalo „jen“ vyhlášení a komentovaná prohlídka výběhu s vlky.

Za svítání, Kamila Doubková, 16 let

Ano byla to skoro stovka návštěvníků, desítky oceněných soutěžících, kterým patří obrovský dík za to, že nejen že převedli svoji fantazii na papír, ale že si přijeli pro diplomy a pár drobných věcných cen. Patří jim velký dík za to, že fandí Národnímu parku Šumava a svým příspěvkem jsou jeho součástí. Osobně děkuji za dobrou náladu, kterou mě všichni dokázali nakazit, a já si jen užíval té pozitivní energie, která opanovala celé vyhlášení.

Těch výtvarných děl ale přišlo mnohem a mnohem více, než jich můžeme ocenit – konkrétně 1 300! Což je obdivuhodné a takový zájem nás velice těší. I proto se pro příští rok spojíme s Národním parkem Bavorský les a výtvarná soutěž 2019, která bude věnována ptákům Šumavy a Bavorského lesa, bude společná. Vyhlášení proběhne v jednom z návštěvnických center Bavorského lesa, kde opět připravíme doprovodný program a pochopitelně i zajímavé ceny.

Těšíme se na Vaše díla už teď, a protože si velmi vážíme všech, kteří se účastní této soutěže, budeme vybrané kresby zveřejňovat na zadní straně obálky každého čísla časopisu Šumava. Ty vítězné kresby jsou pak k vidění v Návštěvnickém centru Srní až do konce března 2019.

Děkujeme Vám všem.

Jan Dvořák

Správa Národního parku Šumava
jan.dvorak@npsumava.cz

Lístěnka šumavská, Veronika Nováková

Přes Knížecí Pláně k nádrži Hammerklause

Cesta kolem Čertovy vody (v pozadí Siebensteinkopf)

Pro zimní turistiku na běžkách nemusíte využívat jen upravené lyžařské stopy

Kdo upřednostňuje poznávání krás bílé šumavské krajiny před polykáním kilometrů v upravené stopě, je pro něho ideálním řešením třeba výlet na lyžích z Borových Lad přes Knížecí Pláně k vodní nádrži Hammerklause na bavorské straně hranice

Z Borových Lad upravovanou stopou

Délka trasy z Borových Lad k nádrži Hammerklause a zpět je 22 km. Pokud byste si zvolili návrat upravovanými stopami na bavorské straně přes Bučinu, prodlouží se o 4 km. Nástupní místo do upravené běžecské stopy v Borových Ladech je zhruba 300 m od Obecního úřadu u silničky na Knížecí Pláně. Nejprve stoupá (1 km) s pěkným výhledem směrem na Borovou Ladu a Šindlov, pak prochází 3 km lesem, za nímž se otevře široký rozhled na bezlesní planinu Knížecích Plání.

Knížecí Pláně (Fürstenhute)

V minulosti tady stávala významná osada, jejíž počátky jako typického sídliště dřevařských rodin spadají do konce 18. stole-

tí. Na konci 19. století měla obec skoro 700 obyvatel a bezmála 70 domů, školu, kostel, hájovnu, pilu, mlýn, několik hospod a oddělení Finanční stráže. Převážná část obyvatel byla německé národnosti a po 2. světové válce došlo k jejich vysídlení. Po roce 1948 se stala obec součástí zakázaného hraničního pásma. V roce 1956 byl odstřelen kostel a postupně došlo k demolici také ostatních staveb. Hřbitov a základy průčelí zbořeného kostela byly obnoveny v roce 1992. V současnosti stojí na místě původní hájovny nová budova – Hájenka Knížecí Pláně, která nabízí občerstvení i ubytování. Rozlehlá plocha Knížecích Plání spadá do NP Šumava a představuje typický příklad bezlesí, které patří k neodmyslitelnému charakteru šumavské

krajiny. Součástí péče Správy Národního parku Šumava je nejen vyřezávání náletových dřevin, ale i podpora pastevectví, pro něž jsou také Knížecí Pláně využívány.

Přes hranici na Čertově vodě

Vodní nádrž Hammerklause se nachází celé 3 km jižně od Knížecích Plání. K jejímu dosažení je nutno překročit potok Čertova voda v hlubokém příkře zařezaném korytě, což nelze přímo, ale je třeba jít oklikou a využít lávky na hraničním přechodu pro pěší turisty se stejným názvem jako potok – Čertova voda. Z Knížecích Plání pokračujte po upravené lyžařské stopě směrem na Bučinu, která se u rozcestí Furík stáčí vlevo a stoupá nad bývalou osadu Chaloupky, kde stopu opustíte a podle ukazatele pokračujete vle-

vo po žluté turistické značce necelý kilometr dolů k hraničnímu přechodu Čertova voda. Po přechodu lávky přes potok na bavorskou stranu odbočíte vlevo podle dřevěného ukazatele Hammerklause s piktogramem cyklisty. Široká cesta mírně klesá podél potoka Čertova voda, a pokud není zrovna nově napadaný sníh, je na ní vyjetá stopa od lyžařů. Po 3 km přijedete k vodní nádrži Hammerklause.

Vodní nádrž Hammerklause

Je jednou z nejkrásnějších bavorských umělých vodních nádrží. Terén se od Knížecích Plání prudce svažuje do údolí Červeného potoka (Rothbach) a potoka Čertova voda (Teufelsbach), jejímiž toky probíhá českoněmecká státní hranice. Oba potoky tečou nejprve proti sobě a pak, zhruba 500 m před jejich soutokem, souběžně. Přitom vytvářejí úzký cíp, který se nazývá Čertův jazýček. Na jeho špičce (u hraničního mezníku 13) se vleává Červený potok do potoka Čertova voda, který pokračuje na bavorskou stranu jako Teufelsbach a po necelých 200 m napájí nádrž Hammerklause. Byla postavena spolu o 3,5 km výše položenou nádrží Teufelsklause jako rezervoár vody pro plavení dřeva na Čertově vodě. Dalším příkladem využití síly hraničních potoků byla nedaleká

Reichartova pila, která stála přímo v Čertově jazýčku. Náhon k vodní pile vedl od Červeného potoka a odtokový kanál ústil do Čertovy vody. To vše jsou historické stopy, které zanechalo na Šumavě hospodářské využití krajiny. V současnosti je potokům vrácena jejich původní podoba a významné vodní nádrže (klausy) jsou udržovány jako kulturní památky.

Ideální východiště

Borová Lada jsou vyhledávaným místem pro nástup do lyžařských stop. Lze odtud absolvovat nejen popisovanou trasu, ale i trasy nebo okruhy v jiných směrech. Občerstvení tady nabízí dvě restaurace a ubytovat se je možné v několika penzionech. Motorizovaní turisté mohou využít velkého parkoviště přímo v obci, pro nemotorizované je ve všední dny přímé autobusové spojení z Vimperku, o víkendech jezdí přes Strakonice a Vimperk spoj až z Tábora.

Jako předloha pro mapku trasy byla použita zimní turistická mapa z Mapy.cz

František Janout
janout.frantisek@seznam.cz

Knížecí Pláně

Penzion a restaurace Hájenka Knížecí Pláně

Vodní nádrž Hammerklause

Putování za památnými
stromy – 16. díl

Jasan na Stodůlkách

Šumavští návštěvníci, kteří se vydají po turistické trase spojující Knížecí Pláně se Strážným, značené červenou barvou, procházejí lokalitou zvanou Stodůlky. Do Stodůlek se vydáme během našeho zimního putování za památnými stromy.

Kamenné snosy – jedna z připomínek hospodářství na zdejších svazích.

Stodůlky neboli Scheuereck

Na Stodůlkách jsou k vidění zřetelné připomínky, že se nacházíme v zaniklé osadě. Jak dává poloha osady v těsné blízkosti státní hranice s Německem tušit, její zánik souvisel s poválečným odsunem německých obyvatel a následným vznikem železné opony, za kterou se osada rozkládala. Vzhledem k již zmiňovanému umístění osady a převážně německy mluvícím obyvatelům, nesla osada v době své existence německé pojmenování - Scheuereck.

Stodůlky byly horskou dřevorubeckou osadou, která sloužila knížecí správě ve Vim-

Kříž připomíná dnes již neznámé události z roku 1871.

Stodůlecká Boží muka z roku 1843.

se lze na obnoveném hřbitově setkat s některými náhrobky obyvatel žijících v tehdejších Stodůlkách.

Poválečná situace znamenala konec pohraničních vesnic a osad. Tento osud se týkal i Stodůlek, které se nacházely téměř na samotné hranici. Osadníci byli donuceni opustit své domovy a prázdné chalupy začaly postupně chátrat. Poslední ránu dostala stodůlecká stavení rozhodnutím Národního výboru z roku 1956, které nařizovalo demolici domů společně s oběma kaplemi. Kamenné snosy, zbytky základů domů či zbytky jejich sklepů, spolu s několika informativními tabulkami, komu dům v minulosti patřil, jsou stálou připomínkou dřívějšího života ve Stodůlecké osadě.

Jeden z několika památníků stodůleckých domů.

perku. Založena byla až roku 1774, kdy zde bylo postaveno prvních šest domů. Původní počet domů se rychle rozrůstal a již v roce 1840 se zde nacházelo na 20 domů, v nichž žilo přes 100 obyvatel. V následujícím období počet chalup již tolik nenarůstal. Zpráva o sčítání obyvatel a domů z roku 1921 vykazovala 27 stodůleckých domů se 179 obyvateli. Ve vesnici se mimo obytné domy nacházelo několik pazderen, hájovna a prádelna.

Přístupová cesta, kolem které se stodůlecké chalupy rozprostíraly, rozdělovala osadu na Přední (Vorder) a Zadní Stodůlky (Hinter Scheuereck). Obě části osady měly svou vlastní kapli. Osady spojovala škola, která stála uprostřed mezi částmi osady. Osada správním územím náležela k obci Strážný, ale farností patřila ke Knížecím Pláním, kde

Památný Stodůlecký jasan ztepilý

V blízkosti turistické trasy vyrůstá z malého smíšeného porostu jasan ztepilý, který nás do Stodůlek během našeho putování zavedl. Památným stromem byl vyhlášen nedávno, a to v letních měsících roku 2018. Jeho úctyhodné rozměry z něho činí velikána. Dosahuje výšky téměř 30 metrů a obvod jeho kmene (měřený ve výšce 130 centimetrů od paty stromu) činí 570 centimetrů. Díky svému stáří, které přesahuje dvě staletí, jasan pamatuje každodenní ruch vesnice Stodůlky (Scheuereck).

Jitka Maršálová

Správa Národního parku Šumava
jitka.marsalkova@npsumava.cz

Šumava před sto lety

na snímcích Fotoateliéru Seidel XII.

Museum Fotoateliér Seidel v Českém Krumlově ukrývá ve svém fotografickém archivu na 140 000 snímků z období před 100 lety. Legendární „kronikář Šumavy“ fotograf Josef Seidel a jeho syn František zachytili na svých snímcích dávnou tvář šumavské přírody a krajiny. Postupně Vám ji představujeme...

Zasněžené Knížecí Pláně, v pozadí kostel sv. Jana. Foto Josef Seidel, po roce 1926.

Seidelova zimní Šumava

První fotografie Šumavy vytvořil Josef Seidel závěrem 19. století logicky nejprve za pěkného letního počasí a příhodných klimatických podmínek. Se vzrůstajícími nároky zákazníků na počet a tematickou pestrost vydávaných pohlednic však bylo třeba fotografovat i v období p-ozdního podzimu, zimy i brzkého jara. Archiv Musea Fotoateliér Seidel uchovává zimní fotografie z mnoha míst Šumavy.

Můžeme je rozdělit a první ze tří skupin tvoří dokonalé snímky lidmi nedotčené krajiny určené pro výrobu pohlednic. Perlamy mezi nimi jsou trpělivě vyčekané daleké výhledy ke vzdáleným Alpám z celé řady šumavských vrcholů od Vítkova kamene přes Bučinu k Pancíři. Výjimečná viditelnost, fotografické schopnosti a vynalézavost Josefa i Františka Seidelových minimálně ve dvou případech vedly k nafocení impozantního alpského panorama-

tu pomocí složených snímků. Druhou skupinou záběrů mohou být rovněž malebné snímky krajiny, která již patří hlavně lidem, žijícím v tradiční symbióze s šumavskou přírodou. Jsou to fotografie zasněžených šumavských chaloupek, kapliček a kostelíků, jednotlivých památek, ale i zdejších městeček oživené místními obyvateli zachycenými při jejich každodenní činnosti. Sem patří volské povozy na zasněžených cestách na Bučině, dnes již ikonické snímky Josefa Seidela s vousatými dřevaři při zimním svázení dřeva pod Plechým, pradelny na zasněženém Volarském potoce, obrázky sáňkujících dětí, vánočních divadelních her, vesnická zimní svatba aj. Do této skupiny můžeme zařadit i fotografie ze zimních cest Františka Seidela, na kterých fotografoval schwarzenberské lesníky při jejich práci na lyžích i jejich rodiny v hájence – jako například Waltera Palečka na

Břežníku. Často pohotově stáhl ze zad batoh, připravil fotoaparát a zachytil obyvatele osamělých míst při jejich cestách za prací – třeba kominíka na lyžích u Juránkovy chaty nad Černým a Čertovým jezerem. V Seidelově archivu ale přirozeně nechybí ani snímky větších šumavských měst v romantickém sněhovém plášti. Co do počtu záběrů zimních měst vede Železná Ruda, následují Kašperské Hory, Volary, Vimperk, Prachatice a Vyšší Brod. Své zimní pohlednice mají i České Budějovice, ale nejčetněji je samozřejmě zastoupen domovský Český Krumlov. Třetí skupinou mohou být pohlednice pracovníčně označované jako turistické a sportovní. Sem patří mnohdy i inscenované scenérie, ale často autentické momentky lyžařů při zdolávání šumavských kopců, záběry různých lyžařských závodů, skoků na lyžích, atraktivních cílů lyžařských tras i reklamní fotografie kon-

Hledejte zmizelou podobu šumavské krajiny v databance starých fotografií na www.seidel.cz a v Museu Fotoateliér Seidel v Českém Krumlově.

krétních hostinců a hotelů, které sloužily jako lákadlo k ubytování turistů a sportovců obdivujících krásy zimní Šumavy. S rozšířením obliby zimních sportů počátkem 20. století si někteří prodejci pohlednic, což byli zároveň majitelé či nájemci turistických chat a hotelů, nechávali vyrobit také zimní pohlednice z míst, kam chtěli nalákat první lyžaře (Bučina – hotel Fastner, turistický hotel Plechinger, Pešlova chata, turistický dům v Lenoře, Nové Pecí, Holzschlagu, na Třístoličnicku, v Josefově Dole, v Novém Údolí, hotel Rixi na Špičáku, hotely v Železných Rudě, na Kubově Huti a celá řada dalších). A v tomto výčtu nemohly samozřejmě chybět ani nádherné zimní fotografie chaty na Seidelem tolik oblíbené Kleti s bělostným popraškem na stromech a skalách. V archivu Fotoateliéru Seidel jsou dochovány i řady snímků tvořící reportáže ze závodů v běhu na lyžích, sjezdu, ale i mistrné pokusy fotografovat letící skokany na lyžích na můstcích pod Smrčinou. Další jsou fotografie „krasolyžování“ na blíže neurčených místech na Šumavě, ale například i u zámecké jízdárny v Českém Krumlově. Nechybí záběry sáňkařských drah a oblíbeného bruslení, včetně bruslařských škol, hokeje a oblíbené metané. Geograficky vzato od Krumlova, kde bylo sídlo Seidelova fotoateliéru, až po Nýrsko a okolí jsou snad všechna tehdy oblíbená místa Šumavy zachycena na Seidelových pohlednicích. Chronologicky a logicky vzato byl tématem pohlednic nejdříve Český Krumlov. V následujících letech se seznam míst rozrůstal v návaznosti na stále početnější cesty a rostoucí počty zákazníků Josefa Seidela dále do regionu a uzavíraly ho turisty nově objevované zimní vrcholy a vznikající lyžařská střediska Železných Rud a Špičáku. Kromě legendárních zimních snímků Kleti a alpského panoramatu od Josefa Seidela (1922) pořídili pro Fotoateliér Seidel jedny z prvních snímků zimní Šumavy, které tvoří jádro této knihy, bratřenci Otto a Karl Paleczkovi při své třináctidenní cestě Šumavou v lednu 1923. Časovou řadu zimních záběrů horských velikánů a zasněžených tváří šumavských měst a vesniček pomyslně uzavírá zimní pohlednice č. 4 400 s motivem pomníku Adalberta Stiftera nad Plešným jezerem. Zasněžený pomník se skupinou lyžařů byl vyfotografován při jedné z posledních předválečných zimních cest Františka Seidela v roce 1938, tedy těsně před druhou světovou válkou.

Po tomto datu už v archivu fotoateliéru mnoho unikátních zimních pohlednic nevzniklo. Zestátnění tiskařského průmyslu ukončilo slávu zimní obchodní fotografie z Fotoateliéru Seidel. Josef Seidel byl již několik let po smrti, jeho rodina „jeho“ Šumava a celá země byly postiženy válkou a poválečným chaosem a od závěru 40. let 20. století

už byla pohraniční Šumava nepřístupná turistům, natož fotografům. A jaké byly cesty Josefa Seidela za zimními snímky Šumavy? Technicky s pomocí suchých desek přípravných již před cestou a zpracovávaných pak následně zase doma ve fotokomoře bylo zimní fotografování vyřešeno už na konci 19. století. Výpravy za snímky určenými pro výrobu zimních pohlednic již nebyly doplňovány pořizováním portrétů místních obyvatel, jako to obvykle Seidel dělal v jiných ročních obdobích. Pro fotografa bylo zhotovení zimní fotografie nejnáročnější zejména z hlediska dopravy. Aby se dostal z Českého Krumlova blíže k Šumavě, mohl Seidel využít nejprve kolo a motocykl, což mu ale v zimě nebylo nic platné. Tehdy bylo úspěchem mít cestu prohrnutou pluhem nebo proházenou ručně místními obyvateli. Do roku 1932 bylo nutné jezdit za zasněženými snímky pouze vlakem. Osobní automobil Tatra 57 zvaný Hadimrška si Seidelovi zakoupili až 11. června 1932. Nezbývá nám než věřit, že si pro pořízení svých záběrů musel někdy nasadit lyže i sám stárnoucí fotograf, aby se dostal na místa dobrého výhledu. Možná jel s průvodcem, se synem, možná sám. S přibývajícím věkem Josefa Seidela se vydávali na fyzicky náročné zimní výpravy stále častěji jeho synové. Všichni tři, František, Helmut i Arnold, měli již odmala velkou zálibu v zimních sportech. Zdatně a s velkou vášní při každé možnosti lyžovali a právě i s jejich pomocí získával Fotoateliér Seidel další fotografie se zimní tematikou. Každý ze synů Josefa Seidela po sobě zanechal několik souborů zimních snímků. Zajímavě fotografoval nejmladší Arnold Seidel výlet do Prachatic a na Libín v roce 1930. Z dosud identifikovaných snímků je nejrozsáhlejší soubor fotografií z cesty Františka Seidela z okolí Modravy, Březníku, Roklanské hájovny, Kvildy i Bučiny. Nejenže přivezl snímky z horských vrcholů, ale zachytil i svážení dřeva na saních či volské spežení táhnoucí sáně na Bučině. Pro návštěvníky Museu Fotoateliéru Seidel je nejznámější a nejstarší Františkova zasněžená reportáž ze zimních sportovních her na Smrčině z 15. března 1931, která je dnes součástí muzejní prohlídkové trasy. Ve Fotoateliéru Seidel se v té době již několik let používala malá Leica pro kinofilm s políčky negativu 24 x 36 mm. O tom, že práce s touto fotografickou kamerou byla dokonale zvládnuta, svědčí Františkovy snímky letících skokanů na lyžích nebo sjezdařů závodících na české straně Smrčiny.

**Petr Hudičák, Zdena Mrázková,
Jindřich Špinar**
Museum Fotoateliér Seidel, Český Krumlov
hudicak@seidel.cz

Roklanská hájovna s Roklanem v pozadí.
Foto František Seidel, 1938.

Vyhledka nad hraničním mezníkem. Vrcholové skalisko na Třístoličnicku. Foto Josef Seidel, 1922.

„Gristlkapelle“ nad Železnou Rudou. Současné místo sjezdovky Samoty.
Foto František Seidel, po roce 1935.

Hotel Rixi, v pozadí sjezdovka na Špičáku se skokanským můstkem. Foto František Seidel, zima 1931/1932.

Pohled ze Smrčiny směrem k Bärensteinu. Foto Karl Paleczek, 1923.

Volně podle knihy Šumava – krajina pod sněhem oceněné cenou Johanna Steinbrennera za knihu roku 2017 na festivalu Šumava Litera.

Ocenění pro knihu Pralesy Šumavy

Kniha Jana Dvořáka a fotografa Tomáše Čamry Pralesy Šumavy, jež vydala Správa Národního parku Šumava na konci roku 2017, dostala ocenění v anketě Šumava Litera 2018. V konkurenci 42 titulů získala 2. místo za knihu roku 2017 v kategorii „naučná, foto“. Kniha Pralesy Šumavy je tak už druhým knižním titulem, který byl v této literární anketě oceněn. Stále je k dispozici na pultech informačních středisek a návštěvnických center Správy Národního parku Šumava, a také na e-shopu na www.npsumava.cz. redakce

Aktuality šumavského výzkumu

Ve dnech 6. – 7. 11. 2018 se na Srní pod záštitou ministra životního prostředí Mgr. Richarda Brabce konala již 6. česko-bavorská konference Aktuality šumavského výzkumu. V tomto roce byly prezentovány výsledky aktuálně realizovaného Interreg projektu č. 26 „Silva Gabreta Monitoring – Realizace přeshraničního monitoringu biodiversity a vodního režimu“. Více jak 140 účastníků si v průběhu dvou dní poslechlo 14 zajímavých přednášek a prohlédlo řadu posterů s prvními výsledky projektu. Při půldenních exkurzích navštívili účastníci konference lokality, na kterých v rámci projektu probíhá monitoring biodiversity, rašelinišť a ledovcových jezer.

Zdenka Křenová

Rekordní návštěvnost Národního parku Šumava

Dívká příroda Národního parku Šumava je obrovským tahákem. Potvrzuje to návštěvnost, která doslova raketově roste. Strážci Národního parku Šumava už řadu let sledují návštěvnost na vybraných lokalitách, například na Pramenech Vltavy, Chalupské, Jezerní a Tříjezerní slati nebo třeba na Březníku, Poledníku a ledovcových jezerech. Sledované lokality od 1. ledna do konce října letošního roku navštívilo více než 1,2 milionu lidí. Za stejné období loňského roku to byl 1 milion návštěvníků a třeba v roce 2015 navštívilo vybrané lokality „jen“ lehce přes 800 tisíc lidí. Trvalý zájem je také o program Průvodci divočinou, který letos využilo skoro 900 zájemců a Vltavu splulo více než 2 800 lodí. Děkujeme za váš zájem a také za to, že se k přírodě chováte s úctou a respektem.

Jan Dvořák

Mnoho štěstí v novém roce
přeje všem čtenářům
časopisu Šumava

Správa Národního parku Šumava

Na Ztraceném

Jak se vyvíjel les v místě blokády těžby kůrovcových stromů v roce 2011 za posledních 70 let si můžeme ukázat na sérii leteckých snímků.

Ten z roku 1947 zachycuje smrkové porosty vzniklé po těžbách v průběhu 19. století rozčleněné velkými plochami po vytěžení větrné kalamity z roku 1929. V té době byly stromky na pasekách staré až 60 let, většinou mladých smrků tam ale bylo kolem 30 let. Byly tak malé, že je na snímku sotva vidíme.

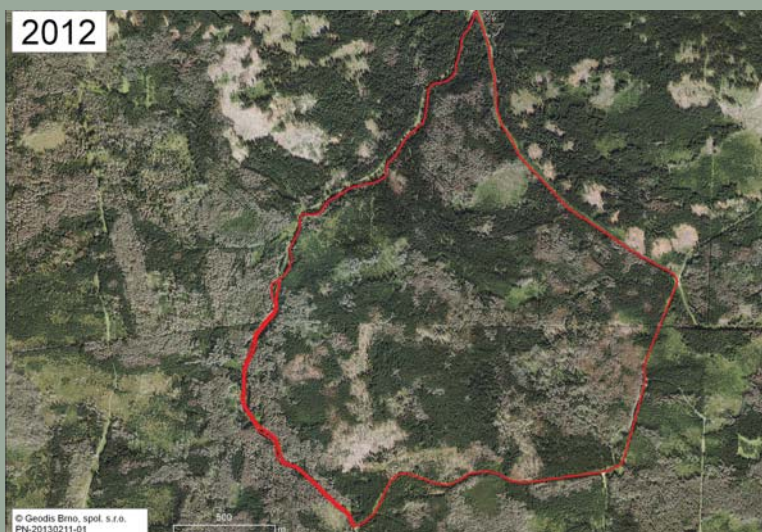
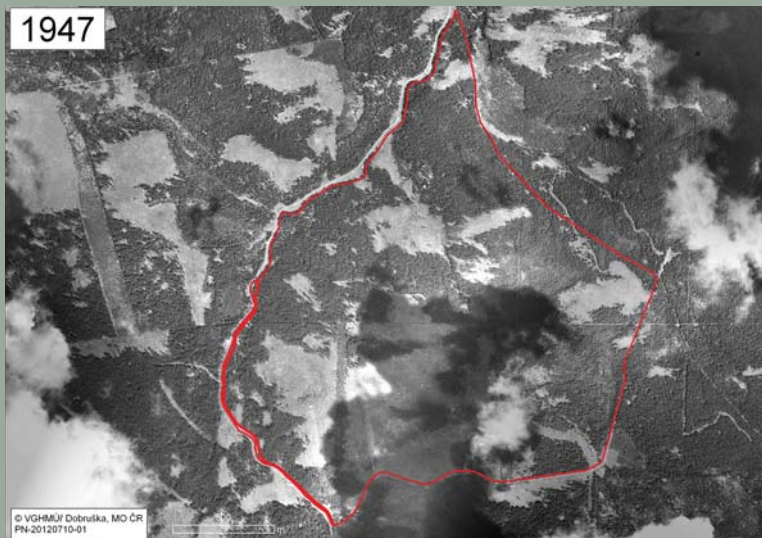
Časový skok do roku 2007 ukazuje, že nálety a výsadby na těchto pasekách odrostly a staly se z nich husté smrčiny. V těch starších – řidších – rostly i smrky, které vyklíčily v závěru 18. století. Vidíme ale nové vlomy vzniklé po těžbě skupin kůrovcem napadených smrků v polovině 90. let, rozšířené vichřicemi 1998 a 2003.

V roce 2012 už gradace kůrovce pomalu ustupovala. Staré souše jsou šedé, stromy napadené v roce 2012 mají načervenalou barvu.

Obrázek z roku 2017 trochu připomíná ten z roku 1947. Liší se jen tím, že plochy bez živého lesa jsou pokryty stojícími soušemi a novými nálety smrku, jejich stáří je kolem 20 let, nejstarší stromky jsou ale staré kolem 60 let. Mozaika přeživších stromů je ale mnohem členitější a strukturálně složitější, než byla paseka po těžbě.

Za pouhých 70 let došlo k vystřídání hlavních populací smrku. Přesto přežívají jedinci a skupiny stromů s věkem mezi 150 až 250 lety...

Pavel Hubený

ISSN 0862-5166

9 770862 516001 04

www.npsumava.cz